

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Dispvtatio Tertia. De essentia Dei eiusque attributis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

fa, & cum obligationem illam inuestigandi; quæ cogitatio non itatim occurrere solet homini, tunc primum rationis usum exercebit, sine ulla parentum disciplina, & maiorum traditione; & multò minus homini rudit atque habetis ingenij; & quamvis hæc probabilis sit, probabilitus tamē defendi potest opposita, vt neque in paucis, neque ad tempus perfecta ratione vteribus dabilis sit inuincibilis ignorantia de Deo, vt fusè probo in 3. tomo; & ex posterioris partis probatione colligitur.

18. Posterior autem pars constat ex communis consensu Patrum: qui propterea dicunt, notitiam de Deo esse omnibus naturaliter insitam; & colligitur ex Paulo suprà cit. ad Rom. 1. à quo absoluè & simpliciter dicuntur *inexcusabiles*, qui Creatoris sui notitia carent, cùm eam facile possint ex creaturis comparare. Fundamentum huius est: quia notitia de Deo saltem confusa & imper-

fecta, est adeò facilis & obvia cuilibet, vt vix possit quis ad longum tempus excusari: Cæli enim ipsi enarrant gloriam Dei. Vnde Tullius.

Tullius.

2. de natura Deor. Quid tam apertum, inquit, esse potest, tamque perspicuum, cùm Cælum suspexi, Cælestiaque contemplati sumus, quam esse aliquod Numen præstantissima mentis, quo hæc regantur? Cuius argumentum est; quia nulla est natio tam barbara, quæ aliquam notitiam Dei, cultu aliquo non profiteatur, etiam si erret in notitia veri Dei. Hoc ipsum confirmat supernaturalis prouidentia Dei, quæ non finit longo tempore homines ignorantia sui Conditoris laborare, sed eos subinde instruit, vel per externam disciplinam Maiorum, vel per internas illustraciones, cùm talis notitia sit simpliciter necessaria; est enim notitia vltimi Finis, sine quo nequit creatura rationalis de se ipsa perfectè disponere.

Paulus.

DISPUTATIO III.

De Essentia Dei eiusque attributis.

SECTIO PRIMA.

Quid DEVS sit?

Augustinus.

reuerberationem. Vnde monet August. libr. de moribus Ecclesiae c. 7. vt Diuina contemplatur ad opacitatem autoritatis, umbrasque creaturarum, librorumque voces, veluti ad signa temperatoria veritatis confugiamus: ne, si Diuina in se contemplari velimus, nimia luce veritatis reuerberati, ad tenebrarum nostrorum familiaritatem cum fatigatione potius, quam cum delectatione conuertamur. Ergo partim Fidei reuelato lumine, partim innato ratiocinatione intellectus tantæ rei explicacionem aggrediamur. Et quidem Auctore Augustino libro de cognitione veræ vitæ c. 7. nec non S. Thom. p. p. q. 3. art. 5. & 1. contra gentes c. 25. & q. 7. de potentia art. 3. perfecta definitione Deum comprehendere est impossibile: Nam quæ definitur, certis perfectionum cancellis concluduntur, ultra quas res ipsæ definitæ non protenduntur: Deus autem, cùm in suo esse nullo concludatur perfectionis termino, definiri haud quam potest, aliqua tamen descriptione po-

test. Duplex autem est via indagandi Dei naturam, altera à posteriori per effectus; altera à priori per rationem aliquam à posteriori prius demonstratam, his positis.

2. DICO 1. A posteriori & per effectus euidenter concluditur natura Diuina infinitè perfecta, & totius potentialitatis expers. est S. Tho. p. p. q. 4. a. 2. Scoti in 1. Dist. 2. qu. 2. §. Ostenso proposito, Durandi Dist. 43. q. 1. Heruæi quest. 1. Capreoli q. 1. art. 1. concl. 4. Rich. art. 1. qu. 2. Argent. art. 3. Atiminenis qu. 3. a. 2. & 3. ad 3. & aliorum contra Rubionem q. 1. art. 2.

s. Thomas.
Scotus.
Durandus.
Capreolus.
Heruæus.
Richardus.
Argentinus.
Atiminenis.
Rubio.
Aristoteles.

3. Prob. Conclusio 1. Auctoritate Arist. qui 8. Physic. c. vlt. & 12. Metaphys. t. 4. infinitatem primi motoris probauit ex perpetuo motu Cælorum: & 12. Met. t. 5. affirmat, intellectionem Dei esse ipsammet substantiam Dei: ergo agnoscit illum, vt actum purum & immunem ab omni potentialitate. Prior pars probatur dupli medio. Primò ex effectibus possibilibus perfectioribus, & perfectioribus in infinitum, hoc pacto: Omnis perfectio, quæ est in effectu, necesse est, vt præexistat in causa, aut formaliter, si est uniuoca; aut eminenter, si est æquiuoca. Atqui producibilis sunt effectus perfectiores, & perfectiores in infinitum: ergo necesse est, vt infinita perfectio præexistat in prima causa. Maior patet: nam quando causa est principia-

s. Thomas.

cipalis, qualis est Deus, nequit perfectionem effectus continere modo imperfectori. Consequentia prob. nam bene arguit ex infinitate syncategorematica effectuum infinitas categorematica causæ; quia cum virtus causæ sit tota simul actu, non poterit esse infinita syncategematiæ, de cuius ratione est, ut partim sit in actu, partim in potentia: aut igitur talis virtus erit actu finita, aut infinita: finita esse nequit; alioquin assignari posset terminus, quo perfectiorum producere non posset, contra suppositum: ergo necessariò erit infinita. Maorem ostendo: quoniam in effectibus possibilibus nullus assignari potest, quo producto perfectior produci non posset: ergo nullus est terminus assignabilis in effectibus perfectioribus, & perfectioribus producendis. Antecedens probo: quia nulla afferri potest implicatio, cur quolibet productu perfectior produci non possit.

4. II. Prob. Ex cognitione, qua Deus necessariò cognoscit infinitos effectus perfectiores & perfectiores, quos posset ipse producere, hoc modo. Omne agens intellectuale agit cognoscendo effectus, quos ipsum liberè producit. Sed Deus potest liberè producere effectus syncategematiæ infinitos: ergo cognoscit illos, non successiù, ergo simul: nequit autem cognoscere illos cognitione finita; ergo infinita. Atqui cognitione infinita supponit potentiam, atque adest essentiam infinitam: igitur ex cognitione omnium effectuum producibilium arguitur infinitas Diuinæ essentiae. Maior primi syllogismi patet: quoniam agens intellectuale non potest liberè producere effectum, nisi præcognoscatur; cum non possit liberè producere, nisi volendo id, quod producit; atque adest præcognoscendo, quod vult producere; cum nihil possit esse volitum, quin præcognitum. Minor constat ex dictis. Prior consequentia probatur: quia, si successiù, & non simul Deus cognosceret illos, mutaretur Deus, ac proinde non esset expers potentialitatis contra id, quod mox sumus ostensuri. Minor secundi syllogismi probatur: quia ut infra probabimus, nequeunt expressè & distinctè cognosci infiniti effectus, nisi cognitione infinita: quia, cum cognitione substituatur loco obiecti, quod in ipsa actu cognoscitur, tantam perfectionem debet continere in esse intentionali, quantum continet ipsum obiectum in esse reali. Atqui infiniti effectus perfectiores & perfectiores continent infinitam perfectionem in esse reali: ergo & eorum distincta atque expressa cognitione, qualis est Diuina, continebit infinitam perfectionem in esse intentionali atque expressivo. Minor tertij syllogismi cluerit: quia cognitione, potentia, & essentia, mutuò sibi proportionantur: quia cum cognitione sit actus potentiae; potentia vero proprietas essentiae; non potest cognitione esse infinita, potentia vero & essentia finita: alioquin actus excederet potentiam, & essentiam, cuius est actus, quod implicat.

5. Posterior pars conclusionis prob. ex a-

ctione creativa sic: Actio creativa de necessitate arguit actum purum in creante: sed Deus exercet actionem creativam erga plurimos effectus creatos: ergo ex actione creativa concluditur in Deo immunitas ab omni potentialitate. Consequentia patet: Minor constat ex actione, quâ Deus producit & conservat animas rationales, & materiam primâ, quæ cum sit independens à subiecto sustentationis, non potest esse eductio; erit igitur creatio, cum inter educationem & creationem non sit assignabile medium: quemadmodum nec inter dependens à subiecto, & independens à subiecto. Maior, in qua tantum est difficultas, probatur: quia nequit agens habere actionem transiuntrem perfectiorem immanente: Haberet autem Deus actionem transiuntrem perfectiorem immanente, si ipsius actio immanens non esset identificata cum propria substantia ipsius. Porro agens, quod habet actionem immanentem identificatam cum propria substantia est actus purus, atque a deo potentialitatis expers. Maior probatur, tum quia per actionem immanentem agens perficit seipsum, per transiuntrem vero aliud à seipso: nequit autem agens perficere aliud à se ipso perfectius quam seipsum; quia se ipsum perficit primariò, aliud vero à se ipso, secundariò. Tum quia omnis perfectio, quæ est in effectu, necessariò presupponi debet in causa; ergo, cum actio immanens sit proxima causa transiuntis, nequit illa perfectio, aut independentia esse in actione transiuntre, quæ non presupponatur in immanente tanquam in proxima causa. Minor assumptam ostendo: Nam creatio est actio independens à subiecto inhesionis: quia cum fiat ex nihilo, nullum prærequisit subiectum, cui inhaerat; sed solum terminum, cum quo realiter identificetur. Si autem Deus non haberet actionem immanentem identificatam cum propria substantia, haberet illam dependentem à subiecto inhesionis, ac proinde imperfectiorem transiuntrem. Minor constat: quia, si talis actio non esset identificata cum substantia Dei, necessariò esset accidentalis, atque adest dependens ab ipsa substantia Dei, tanquam à subiecto inhesionis: non enim posset terminari ad aliquam substantiam intra ipsum Deum, distinctam à natura ipsius Dei; quia, cum terminus talis actionis deberet esse aut species expressa, quâ Deus cognosceret se ipsum, & creaturas, aut amor, quo se ipsum & creaturas diligenter; & nulla natura intellectualis intelligere, aut diligere possit per substantiam à se distinctam, sed vel per suammet substantiam, vel per qualitatem accidentalem; non posset talis actio, si non identificaretur cum natura Diuina, terminari ad substantiam, sed ad accidens: atque adest necessariò foret inhesionia subiecti. Minor subsumpta declaratur: quoniam substantia, quæ non admittit actiones immanentes distinctas, non habet potentiam passiū, quæ primariò est ad actiones immanentes. Vnde, si Deus non haberet potentiam passiū ad proprias a-

ctiones

ctiones immanentes, multò certius atque evidenter eam non habet ad quancunque aliam actionem ab extrinseco agente recipiendam: cum evidens sit, nullam perfectionem Deum recipere posse a creaturis. Porro substantia, quae nullam habet admissam potentiam passuum, est purus actus: quia purus actus est, qui excludit omnem potentialitatem, quae in sola potentia passiva reperitur.

6. *Objecies* primò: possunt effectus infiniti inferioris ordinis produci à virtute finita Ordinis altioris: ergo ex effectibus infinitis producibilibus non concluditur virtus infinita, sed solum altioris ordinis. Respondetur. Nego antecedens, quando effectus producibles infiniti continentur in causa secundum eandem rationem formalem, cuiusmodi sunt substantiae intellectuales perfectiores & perfectiores in infinitum. Etenim perfectio virtutis intellectualis formaliter continetur in Deo, atque adeò ex substantijs intellectualijs perfectioribus & perfectioribus in infinitum, recte concluditur infinita perfectio virtutis intelligentis in Deo. Cuius ratio est: quia quando perfectio effectus continetur formaliter in causa, non potest infinita perfectio communicabilis effectui, contineri in causa secundum virtutem finitam: quia tunc virtus finita causę continere potest perfectionem infinitam effectus, quando virtus causæ continet eminenter perfectionem effectus: Nam quando perfectio effectus continetur formaliter in causa, productio effectus sit per communicationem graduum perfectionalium eiusdem rationis: ac proinde, si tales gradus communicabiles sunt infiniti, presupponi debent etiam infiniti in causa secundum eandem rationem formalem; cum nequeant presupponi in aliqua virtute finita eminentiore: vt si infiniti gradus lucis producibles essent à luce, necessariò in luce supponerentur infiniti gradus virtutis.

7. *Objecies* secundò: Potest Beatus cognitione finitè expressè & distinctè cognoscere Deum infinitum: ergo posset Deus cognitione finita distinctè cognoscere effectus producibilis infinitos. Relp. nego consequiam, ratio discriminis est: quia Beatus non cognoscit Deum per speciem expressam, sed per puram tendentiam vitalem ad obiectum: at Deus cognoscit effectus producibilis per speciem expressam, & non per puram tendentiam vitalem ad illos. Potest autem pura tendentia vitalis ad obiectum infinitum esse finita; non autem species expressa distinctè representans obiecta infinita. Maior patet: quia species expressa substituitur vice obiecti; ergo quando obiectum est per se intelligibile, & intimè præsens potentia, qualis est Deus respectu intellectus Beatorum, non est necessaria species expressa, in qua proximè videatur obiectum: sed poterit tunc obiectum videri in se ipso existens, per solam vitalem tendentiam ad illud. Minor assumpta probatur: quia, quando obiectum est absens, non potest cognosci per puram tendentiam, quia

hæc supponit obiectum præsens potentia, quæ possit illud cognoscere in se ipso: ergo quando est absens, debet exprimi intra ipsam potentiam in esse intentionalis & representatiu. Vnde si obiectum exprimendum est infinitum, expressio ipsa debet esse infinita: quia esse intentionale debet proportionari esse reali. Cum igitur effectus producibilis à prima causa sint infiniti, nec actu præsentes omnes, vt simul distinctè cognoscantur omnes, debent exprimi intra ipsam potentiam cognoscitiam, per speciem expressam quæ in esse intentionalis contineat omnes perfectiones reales obiectorum. Minor subsumpta constat: quia cum pura tendentia vitalis non debeat exprimere obiectum in esse intentionalis, sed tantum ducere potentiam ad obiectum in se ipso cognoscendum. etiam si obiectum sit infinitum, non necessariò ipsa erit infinita. Contrà verò, quia species expressa debet exprimere obiectum in esse intentionalis, & subire vicem obiecti realis absens, si obiectum exprimendum est infinitum, ipsa quoque species expressa erit infinita; quia debet in esse intentionalis proportionari esse reali obiecti, alioquin non exprimeret illud distinctè & adæquatè secundum omnes perfectiones, quas continet in se.

8. *Disp* secundò: Demonstrato Deo per effectus à posteriori, recte concluditur per rationem à priori, Deum esse infinitè perfectum quoad omnes perfectiones, quæ in tota latitudine entis excoxitari possunt, vt compascibilis inter se; atque adeò est ipsum infinitum & interminarum esse secundum totam plenitudinem essendi, quem sancti pelagius totius esse appellant. Ratio autem, quā à priori demonstratur, Deum esse tales, qualem hactenus descripsimus, est ipsa necessitas essendi, quam demonstrant à posteriori effectus ipsi creati. Ex qua necessitate essendi sic deducuntur singula: Deus necessariò est: ergo essentialiter est. Ergo nulla in Deum cadit essendi limitatio. ergo actu est tota essendi plenitudo. ergo nulla est perfectio possibilis, quæ in Deo actu non sit aut formaliter, aut eminenter: ergo est ipsum esse infinitum, & interminatum. Prima consequentia patet: quia quod necessariò est, ab intrinsecis & ex propria natura postulat esse: quia cum sit ipse actu essendi, à nullo productus, sed à se ipso non causaliter, sed formaliter existens, se ipsos essentialiter est.

9. *SECUNDÀ* probatur: quia omnis limitatio essendi est ab aliqua causa, limitante suum effectum ad tale, vel tantum esse: Deus autem nullam habet causam; ergo nullam limitationem in essendo. Maior constat: quoniam esse, vt sic, nullā dicit limitationem: nam esse, vt esse, solum excludit non esse. Igitur quidquid concipitur vt possibile, & non inuolens repugnantiam ad esse, id totum actu & formaliter reperitur in ipso esse per essentiam.

10. *TERTIA* consequentia elucet: nam ex quo Diuinum esse non limitatur ad hoc, vel illud

Dionysius.

vel illud esse, sed est ipsum purissimum esse, continet totam plenitudinem essendi. Quam essendi plenitudinem expressit Dionysius ca. 3. de Diuinis nominibus: *vbi non quoquo pa-
do Deus, inquit, est ens, sed simpliciter & inci-
cumscripte, totum in se esse pariter ambiens, &
praambiens: & Damascen. lib. 1. de Fide.ca.
12. vbi cum probasset ex omnibus nominibus, quae Deo tribuuntur, nullum aptius, quāmentis nomen, ipsius naturam exprime-
re, subdit: *Uniuersum enim id, quod est, tanquam
immensum quoddam & infinitum essentia pela-
gus complexu suo continet. Quia & Deus ipse
Exod. 3. hanc tuam essendi plenitudinem ex-
pressit, cum interroganti Moysi quis esset, re-
spondit: *Ego sum qui sum. Is autem propriè est,
cui nulla ratio citendi deest.***

Exod. 3.

Chrysost.

11. **QVARTA** consequentia etiam constat: nam si qua perfectio possibilis esset, quae in Deo actu non esset aut formaliter, aut eminenter: non esset in eo tota plenitudo essendi. Nam plenitudo essendi, vt Chrysostomus 2. ad Colosenses homil. 6. definit, *est quod a
lind non caput; nam quod totum est, plenitu-
do dicitur. Confirm. quia nulla perfectio
concipi potest vt possibilis, nisi virtute prime
causæ. Ergo omnis perfectio possibilis con-
tineri debet in prima causa, à qua omnis pos-
sibilitas essendi debet originem ducere. Ulti-
ma etiam consequentia claret: quia tale esse
nullo finitur limite; nullo clauditur termino:
proinde infinitum & interminatum est.*

12. Pro maiore explicatione quartæ conse-
quentiæ, duplex perfectionis genus distin-
guunt Theologi, alterum simpliciter simpli-
cis; alterum ad certum genus limitata. Prio-
ris generis sunt, quæ in suo conceptu obiectiu-
no nullam inuolunt imperfectionem; cu-
iusmodi sunt ratio substantiæ, virtuæ, sapientiæ,
& cætera huiusmodi. Quod genus perfectio-
nis Anselm. in Monologio. c. 13. definit esse
illam, *que in unoquoque melior est ipsa, quam
non ipsa: hoc est, vt Scotus explicat in 1. Dist.
6. q. 1. ad 1. & Caiet. de Ente & essentia. ca.
2. q. 3. que in vnaquaque re considerata sub
ratione entis melior est ipsa, quam oppositum
& incompensabile ipsius: vt considerato equo,
non vt equo, sed vt ente, melius esset illi intel-
ligere, quam quævis alia perfectio huic re-
pugnans, & incompensabilis: licet equo, consi-
derato vt equo, non sit melius intelligere,
quam non intelligere, quoniam intelligere
destruit naturam equi: nulla autem perfectio
quantumvis maxima, potest melior esse sup-
posito, cuius est destruictua. Quod autem de-
beat Anselmi definitio intelligi contrariè, non
autem contradictoriè, ex eo patet: quia alio-
qui omnis perfectio esset simpliciter simplex;
cum omnis perfectio sit melior, quam contra-
dictorium ipsius. Alio modo solet hæc per-
fectio describi, vt sit ea, quæ cum nulla alia
maiore vel equali repugnat: vt ratio spiritus
dicitur perfectio simpliciter simplex, quia cu
sapientiæ, que est perfectio maior, vel equalis,
non repugnat. Contrà vero ratio corporis
non dicitur perfectio simpliciter simplex,*

Anselmus

Scotus
Caietanus.

Anselmus.

1 quia pugnat cum perfectione virtuæ intelle-
ctualis, quæ est perfectio maior. Posterioris
generis sunt, quæ in suo conceptu obiectiu-
no non præscindunt ab aliqua imperfectione: ta-
les sunt omnes perfectiones creatæ vt sic: quia
omnis perfectio creata vt sic, saltem inuol-
uit limitationem & finitudinem, quæ pu-
gnat cum perfectione infinita & illimitata
maiore.

13. Adhuc tamen duplex perfectio reperi-
tur in creaturis; altera, quæ ex suo genere
nullam inuoluit imperfectionem, vt ratio vi-
tuæ, Sapientiæ, & similia, quæ ex se confide-
rata nullam inuoluit in suo conceptu imper-
fectionem, licet contracta ad vitam, & Sa-
pientiam creatam, inuoluit finitudinem & ac-
cidentalitatem: altera, quæ ex suo genere
imperfectionem importat, à qua nunquam
potest præscindere: vt ratio corporis, & acci-
dentalis, quibus essentialis est imperfectio, quæ
important, & ideò non possunt ab illa præ-
scindere. Prioris generis perfectiones sunt in
Deo formaliter, quia cum nullam inuoluant
imperfectionem, & cum alijs maioribus, aut
equalibus non pugnant, nequeunt altiori
modo in Deo contineri, quam formaliter. Posterioris vero generis continentur emi-
nenter; quia cum imperfectionem inuoluant,
& cum alijs perfectionibus maioribus pu-
gnant, nequeunt in Deo esse formaliter, sed
eminenter. Qui modus continentis perfe-
ctissimus est, quia est continere illas modo no-
bilitori per entitatem, & perfectionem altioris
ordinis, cum virtute & efficacitate eas pro-
ducendi: defectu cuius virtutis & efficacitatis,
que ad eminentiam continentiam essentia-
liter requiritur, non dicitur angelus eminen-
ter continere res corporeas, licet sit perfectior
illis.

14. Aduertendum tamen est, in Deo non
esse aliud & aliud genus perfectionis, imò ne-
que alias & alias perfectiones propriè loquen-
do, quia hoc denotat distinctionem vnius per-
fectionis ab alia; sed esse vnam simplicissimam
entitatem, quæ sine vla distinctione in re, est
omnis perfectio possibilis: quæ per ordinem
ad nostrum intellectum, concipientem illam
relatè ad creaturas, fundat talem diuersitatem
perfectionum: cum aliquo tamen funda-
mento in re, propter omnimodam plenitudi-
nem essendi.

15. Dices: quod continet omnes perfectio-
nes possibilis, nullam à se excludit: ergo non
admittit distinctionem aliorum entium à se;
alioqui excluderet illam perfectionem, quæ
esset in alijs entibus à se distinctis. Respond.
Nullam perfectionem à se excludere, vel for-
maliter, vel eminenter; excludere tamen ali-
quas formaliter, quas tamen eminenter con-
net, vt sunt omnes perfectiones creatæ, vt sic.
Vnde negatur consequentia: & ad prob. con-
cedo, excludere illam perfectionem, per quā
distinguitur ab alijs entib. formaliter, candom
tamen includere eminenter. Et sic rectè co-
hèret, Deum esse omnia, & tamen distingui-
ab omnibus; quia est omnia eminenter, non
est omnia

Anselmus.
Bernardus.
Seneca.

est omnia formaliter: Distinguitur autem ab omnibus formaliter, non eminenter.

16. *Dico* 3. Deus est, quo melius excellentiusque, excogitari non potest. Est fere omnium Sanctorum proloquium. Anselmi in *Prologio c. 1.* 15. & 18. Bernardi lib. 5. de *Considerat.* Senecæ in *Præfat.* librorum qq. naturalium. Fundamentum est: quia non potest excogitari melior modus essendi, quæm esse à se essentialiter, & cum tota plenitudo essendi: sed Deus est à se essentialiter, & cum tota plenitudo essendi, ut probatum est; ergo est quo melius excellentiusque excogitari non potest. *Confir.* quia velid, quod excogitari posset melius & excellentius, est perfectio realis, & eo ipso actu reperitur in Deo, à quo nulla perfectio realis abesse potest, & extra quem nulla realis perfectio excogitari potest: vel non est realis; & iam non est melius excellentiusque Deo; quia quod reale non est, perfectio esse non potest: perfectio enim in aliqua realitate fundetur, oportet.

17. Ex dictis deducitur primum, Deum non solum esse Primum Principium eminentissimum in causando, quo eminentius dari vel excogitari non potest, sed etiam ultimum finem, quo ulterior singi non potest. Fundamentum est: quoniam omne agens intellectuale, qualis est Deus, agit propter aliquem finem: at propter nullum alium finem ultimatum à se distinctum agere potest Deus: igitur Deus est ultimus finis, non tantum iei, sed etiam creaturarum. Maior patet: quoniam omne agens intellectuale agit propter aliquod bonum; non enim impellitur ad operandum, nisi allactum ab aliquo bono; bonum autem & finis coincidunt. Minor etiam constat: quoniam nullum ens est melius Deo: ergo in nullo, quæm in se ipso tanquam in ultimo fine quiescere potest Deus: etenim finis ultimus est, in quo agens, tanquam in summo bono conquiescit. Quod autem Deus non solum sit ultimus finis sui, sed etiam creaturarum, probatur; quia Deus in productione creaturarum non potest alium finem ultimum intendere, quæm se ipsum: ergo non solum est finis sui, sed etiam creaturarum. Consequens patet; quia creaturæ non possunt ad alium finem inclinare, quæm ad quem ordinantur à Creatore: nam sicut Creatoris est dare esse; ita eiusdem erit dare certam inclinationem cum esse. ergo ipius est ordinare creaturas, quas cōdit ad ultimum finem. Cum igitur probatum sit, Deum in productione creaturarum non posse alium finem ultimum intendere, quæm se ipsum, idem erit finis sui, & creaturarum. *Lege* Scoti in *I. dist. 2. qu. 2. §. Quantum ad secundum argumentum.*

18. Deducitur 2. Deum esse actum purum, nulli potentiae passiæ admisum: nam omnis potentia passiæ includit priuationem alicuius perfectionis, quam possit habere. Deus autem actu continet omnem perfectionem intra totam latitudinem entis possibilis: ergo excludit omnem potentialitatem, cui est essentia. subiecta creatura: quia omnis creatu-

ra est in potentia tam obiectua ad esse, quæm subiectua ad recipiendam aliquam perfectionem. Solus Deus essentialiter est omnis perfectio. Dixi *Potentia passiæ*: quoniam actua, cum non sit ad perficiendum se, sed aliud à se, est enim teste Arist. *Met. 12. principium transmutandi aliud, in quantum aliud, actui prero non repugnat.*

Aristoteles.

S E C T I O II.

An natura Diuina à parterei formaliter includat omnes perfectiones attributales?

19. **N**OMINE attributi importatur quælibet perfectio absoluta, prædicabilis de Deo ad instar formæ adiacentis naturæ, quæ melius sit ipsa, quæm non ipsa. Aliqui Scotiæ attributum distinguunt à modo intrinseco: cù quod attributum superaddit formalitatem saltem distinctam à natura, cui attribuitur, modus autem nullam superaddit formalitatem ratione diuersam ab eo, cuius est modus, sed solum modificat fundamentum intra eandem perfectionem, ut finitas, vel infinitas addita enti non variat illud, sed modificat intra eandem rationem entis: Sapientia vero addita substantiæ perficit illam sub diuersa ratione.

20. Ab attributi ratione excluduntur 1. relationes & origines, quæ non sunt perfectiones absolutæ. 2. Perfectiones importantes aliquid per modum constituentis naturam, ut esse, substantia, vita, Deitas: quia attributa debent, saltem ex modo nostro significandi & concipiendi supponere naturam, cui concipiuntur aduenire ad instar proprietatis, denominantis illam accidentaliter, ut potens, sapiens, iustus, &c. 3. Perfectiones liberas, ut esse creantem, prædestinantem, iustificantem: quia hæc formaliter sumpta non ponunt perfectionem in Deo, sed in re ipsa creata, prædestinata, iustificata. Vnde non sunt meliores ipse, quæm non ipsæ: Non enim melius est Deo prædestinare, quæm non prædestinare. Addit Durand. in *I. Dist. 2. quæst. 3. n. 7. attributum pressè sumptum importare solam perfectionem Deo & creaturis communem: hec autem, inquit, sunt, quæ nec in sua ratione imperfectionem includant, nec eam excludant: Nam, si imperfectionem includerent, Deo non convenirent; si eam excluderent, non convenirent creaturis. Vnde infinitas, æternitas, immensitas, immutabilitas, & cetera huiusmodi excluduntur à ratione attributi, quoniam non sunt Deo & creaturis communia. Sed non est, cur hanc limitationem addamus, quam nec Patres, de Diuinis attributis loquentes, nec Scholastici de iisdem disputantes addunt. lege August. 15. de Trinit. c. 5. Damascen. 1. de Fide c. 4. & 12. His positis Controversia est, an essentia Diuina*

Durand.

August.
Damascen.

Scoti.

has

has perfectiones includat formaliter ex natura rei.

Gualtherus.
Iacob. de
Viterbo.
Argentinus.

21. PRIMA sententia Gualtheri, relata à Nipho. 12. Metaphysices disput. 13. cap. 3. & Iacobi de Viterbo apud Argent. in 1. distinct. 8. quæstione 1. art. 4. affirmantium naturam Diuinam realiter ab attributis, & attributa inter se distinguui. Fundamentum est, quia que sunt, vel se habent ut in diuersis prædicamentis, distinguuntur realiter: attributa autem, & essentia sunt, vel se habent ut in diuersis prædicamentis: nam essentia est in prædicamento substantiæ; attributa ut in prædicamentis accidentium. Cum hac tamen distinctione saluant Diuinam simplicitatem: eò quod ad realem compositionem non solum requiruntur plura, sed quorum vnum se habet ut potentia, alterum ut actus: Deus autem, cum sit purus actus, potentia esse non potest; ac proinde realiter cum attributis componere nequit. Confirmatur: quia modus intelligendi sequitur modum essendi: sed attributa Diuina intelliguntur à nobis ut distincta; ergo sunt in se ipsis distincta.

22. Hæc sententia intellecta de distinctione reali pressæ sumpta, est heretica: cum non possit in Deo saluare simplicitatem, quam certa Fide tenetur Deo concedere. Etenim, si essentia & attributa distinguuntur, ut res diuersorum prædicamentorum, neque sunt distinguui, nisi ut substantia & accidentis, atque adeo ut componentia vnum quid accidentiale. Negandum igitur est, in Deo essentiam & attributa distinguui ut res diuersorum prædicamentorum. Neque ex eo, quod concipiuntur à nobis ad instar rerum diuersorum prædicamentorum, distinguuntur & inter se; quia non licet argumentari ex imperfecto nostro modo concipiendi, qualem de Deo Diuinique in hac vita habemus, ad rem ipsam secundum se.

Scotus.
Lichetus.
Pet. Aquil.
Mayronus.
Rubio.

23. SECUNDA sententia Scoti in 1. dist. 8. q. 4. §. ad quartum, & quodlib. 1. qu. 1. §. de primo. Licheti, Petri Aquilani ibidem, Mayroni dist. 8. q. 1. §. nunc quartio videndum. & q. 3. per tota, & q. 5. §. his visis, & reliquorum Scotitarum, excepto Rubione, admittentium distinctionem ex natura rei inter essentiam & attributa ipsa inter se. Nec potest Scotus explicare de distinctione rationis, ut ex præcitatibus locis constat, & in 1. dist. 12. q. 1. §. contra istam opinionem, vbi exprefit, hanc opinionem de distinctione rationis refutat. Distinguunt autem quatuor genera distinctionum Scotisti, ut videre est apud Mayronum. Prima dicitur essentialis, quæ vna quidditas existens distinguuntur ab alia quidditate existente, ut Deus à creaturis. Secunda realis, quæ res distinguuntur à re, ut pater à filio. Tertia formalis, quæ quidditas vnius non est quidditas alterius, ut quidditas Sapientie, non est quidditas Bonitatis. Quarta modalis, quæ est inter quidditatem & modum ipsius, ut inter Sapientiam & eius finitatem, vel infinitatem.

24. Ex his prima est omnium maxima, quia

De Deo Tom. I.

includit reliquas omnes; post hanc sequitur realis, quæ includit distinctionem entitatis ab entitate. Tertia media inter realem & modalem, est formalis, seu quidditativa: Minima verò omnium est modalis, quia per eam non fit exitus ab eadem ratione formalis: modus enim adueniens formalitati non variat illam, sed auget, vel minuit intra eandem rationem formalis. Ex his distinctionibus primam & secundam, nempe essentialem & realem excludunt ab essentia & attributis diuinis; quia non distinguuntur entitatiæ, sunt enim vna entitas. & hoc modo ipsi saluant diuinam simplicitatem, nec non dictum Damasceni quod Deus sit pelagus omnium perfectionum, nimirum identice: admittunt autem distinctionem formalem, quia quidditas vnius non est quidditas alterius; & modalem inter quodlibet attributum, & eius infinitatem. Fundamenta huius sententiae afferemus infra.

Damasc.

25. TERTIA sententia Magistri in 1. d. 8. S. Thomæ 1. p. q. 13. ar. 4 & 12. & de potentia q. 7. a. 6. & 1. contra Gen. ca. 54. & 73. Capreoli in 1. d. 8. q. 4. ar. 1. Caiet. de ente & essentia to. 3. tract. 7. q. 12. & 1. p. qu. 39. ar. 1. Rich. in 1. dist. 2. ar. 1. q. 2. & 3. Bacon. q. 1. ar. 1. concl. 2. Aliacensi. q. 6. ar. 2. Aureoli. d. 8. part. 3. ar. 5. Ocham. in 1. d. 2. qu. 1. & reliquorum tum antiquorum, tum recentiorum Theologorum affirmantium, nullam distinctionem ex natura rei intercedere inter essentiam & attributa, consequenter diuinam essentiam à parte rei formaliter includere omnes perfectiones attributales. Quæ sententia adeo vera est, ut opposita sententia Scotti à multis vt suspecta, & in fide parum tuta censatur.

Magister.
S. Thomas.
Capreolus.
Caietanus.
Richardus.
Baconus.
Aliacensis.
Aureolus.
Ocham.
Religiæ
Theologi.

26. Hæc autem sententia, ut vera, nobis sequenda est: & probatur primò ex Concilio Rhemensi sub Eugenio III. vbi contra Gilbertum definitur, relationes & essentiam non esse ratione Theologica distinguenda: erat autem ratio Theologica in sententia Gilberti distinctione ex natura rei, prout opponitur rationi mathematicæ, quæ est sola distinctione rationis. Si ergo inter essentiam & relationes, non est distinctione ex natura rei; à fortiori neq; erit inter essentiam & attributa, quæ sunt minus apta distinguui, quæm essentia & relatio; cum hæc ambo sint absoluta, illa verò absoluta & relativa, quæ sunt minus apta ad conueniendum in eadem ratione formalem.

Concilium
Rhemense.
Gilbert.

27. Secundò ex PP. qui primò docet, attributa esse ipsam est essentia Dei. Aug. 7. de Trinit. c. 6. Hoc illi est esse, quod Deum esse, quod magis, quod bonum &c. & 15. de Trin. c. 6. Deus est, inquit, sua ipse sapientia: quia nō est aliud sapientia eius, aliud essentia; cui hoc est esse, quod sapientem esse. Huc accedit duplex loquendi modus: iudicem Aug. alter, quod affirmat eò Deum, quod viuentem, quod intelligentem, quod potentem: ut in quaestu de Trinitate, Deus eo ipso, inquit, quod est, viuit; & eo, quo viuit, intelligit; & eo, quo intelligit, potest; & eo, quo potest, est: quia simplex Deitatis natura vnum habet esse, viuire, & omnia posse. Porro terminus Quod, ratione

August.

D

nem

August.
Bernardus.Concilium
Lateran.

Lychetus.

nem formalem, per quam res est, importat. Si ergo Deus est, quo intelligit, quo potest, quo bonus est; &c. non igitur intelligit, potest, aut bonus est per rationem formalem ab essentia distinctam. Alter modus loquendi est, quo docet, idem est in Deo esse, quo est, & quod est. 15. de Trin. c. 5. Non enim, inquit, percipit Sapientia, quā sit sapiens, sed ipse sapientia est. Si autem Deus esset Sapiens sapientia formaliter distincta, non posset Deo sapientia esse ratio Quā & Quā simul, sed tantum Quā. Nam ea dicitur ratio Quā & Quā simul, quā est essentialis rei, ut eadem est ratio quā lux est lucida, & lux ipsa. Secundū expressè negant in Deo esse plura, vel aliud & aliud, sed omnia, quā de Deo dicuntur, esse unum, sola voce diversa. Aug. 6. de Trinit. c. 7. & lib. 7. c. 1. Bernard. 5. de Consider. voces, inquit, diversa, semita multa, sed unum per eas significatur, Tertiū affirman, quidquid in Deo est, esse Deum ipsum: at non quidquid in Deo est, Deus esset, si attributa ab essentia, & inter se distingueretur. Nam Deus Deitate est Deus: si autem sapientia suapte natura distingueretur à Deitate, Sapientia suapte natura non esset Deus, atque adē, non quidquid in Deo est, Deus esset.

28. Tertio Prob. rationibus. Prima ducitur ex diuina simplicitate. Est enim Deus ex Concilio Lateran. sub Innoc. III. ut refertur in c. Firmiter de summa Trinitate & Fide Catholica, omnino simplex, non esset autem omnino simplex, si aliquam admitteret ex natura rei distinctionem inter essentiam & attributa: Nā vbi est aliqua distinctio, ibi est aliqua compo- sitio, quā summe simplicitati repugnat, maior quippe est Vnitas formalis, quā identica, maius simplicitas consurgens ex vnitate formalis, quā ex vnitate reali: Deo autem summa vnitas concedenda est: Nam hāc est perfectio simpliciter simplex: sicut enim conceditur Deo summa perfectio, ita & summa Vnitas: alioqui, ut recte Bernard. loco præcitat, non esset Deus, quā maius excogitari nō posset, quia ex cogitari posset simplicior.

29. Concedit Lychetus q. 3. §. penult. Sum- mā simplicitatem Deo, quia hāc, inquit, excludit compositionem, quā Deo repugnat: attributa autem non componunt cum essentia, vel inter se, etiam si distinguantur formaliter, quia cum hac distinctione formalis, sunt unum perfectissima identitate cum essentia: sicut nec obstat Diuinā simplicitati realis distinc- tio personarum: quia licet hāc distinguantur inter se, quia tamen sunt unum per identitatem cum essentia, nullam in Deo ponunt compositionem. Negat tamen summam Vnitatem, quoniam hāc, inquit, excludit omnem pluralitatem: in Deo autem, cū sit pluralitas formalitatum, non est summa vnitas, quia hāc non dicit perfectionem.

30. Contra primā, quia impossibile est, plura suapte natura distincta conuenire ad constituendum unum, sine aliqua reali constitutione: nam vbi est reale constitutum ex ratione priore, & posteriore à parte rei, ibi

necessariō est aliqua realis constitutio; nam hāc nō aliud est, quā plurium distinctorum ad unum concursus. Nec est eadem ratio de Diuinis relationibus: quia hāc non faciunt unum inter se, sed cum essentia; & quare ratione cum essentia constituunt unum ab ipsa non distinguuntur: attributa vero & inter se, & cum essentia constituunt unum, alioqui non possent de se inuicem, aut de essentia prædicari. Secundū falso est: nam ceteris paribus, cōd̄ ens est perfectius, quā magis unum; quia quā magis est unum cōd̄ est in iūa ratione illimitatus. Vnde Auerroes 12. Metaphysics t. 37. eodem modo affirmat Deum esse summū unum ac summū simplicem.

Auerroes.

31. SECUNDA ratio ducitur ex infinitate & illimitatione Diuinæ essentiae, quā ex eo, quod est à se, modō est illimitata in omni genere perfectionis possibilis, verū etiam in modo eas continendi: atqui non implicat, eas continere, indistincte formaliter: ergo ita eas de facto continet. Maior cum consequentia est evidēs. Minorem probb ex ipso Scot. in 2. dist. 3. qu. 9. §. secundo modo, hoc pacto. Ea, quā sunt dispersa in inferioribus, adunātur in superioribus, ut inductione constat: vegetatiuum enim, & sensituum in plantis & bruis realiter distincta, in homine sunt unum. Vis calefactiua, & exsiccatiua in elementis distincte, in Sole coincidunt in unam rationē formalem, ipso Mayrono teste. Vis perceptiua coloris, odoris, saporis, &c. in sensibus exercitū multiplicata realiter, in sensu communi, & in intellectu adunatur in unam eandemque rationē formalē. Cuius ratio à priori ex est, quia quā magis aliqua eleuantur ad naturam superiorē, cōd̄ magis euadunt perfectiora atque illimitatoria. ergo quā eleuantur ad naturam supremam, atque infinitam euadunt infinitē perfectā atque illimitata: ergo non solum euadunt unum realiter, sed etiam unum formaliter, alioqui manerent limitata in una tantum ratione formalē.

Mayronus.

32. Confirmatur ad hominem contra Scotum, qui in 2. dist. 3. qu. 1. docet. Hāccitatem distinguui formaliter à natura creata, ab increata vero nullo modo. Item per Scotistas, ut cōstat ex Lycheto in 2. dist. 3. q. 1. §. dico, gradus differentialis naturae creatae distinguuntur formaliter à genericō. In Deo autem ex Scoto quodlib. 1. q. 1. §. de altero, intellectualitas, quā est quasi gradus differentialis naturae Diuinæ nullo pacto distinguuntur à natura Diuinā, cū sit illi essentialis. ergo licet Sapientia, Bonitas, & reliqua attributa realiter, aut formaliter distinguantur in creaturis, in Deo nullo pacto distinguenda sunt.

Scotus.
Lychetus.

33. Tertiū sequeatur, unum attributum non modō formaliter distinguui ab alio, verū etiam à se ipso: Nam scientia Dei de se ipso, est formaliter diversa à scientia eiusdem de creaturis: atqui hāc, ut est possibilium, diversa est à se ipsa, ut est futurū; & scientia naturalium à scientia supernaturaliū. Vnde tot erūt scientiē distincte formaliter in Deo, quot obie- cta ipsa

cta ipsa formaliter diuersa, ad quæ illa terminatur; nam eodem modo scientiæ distinguuntur in creaturis, à quibus Scotista argumentantur ad diuina. Idem argumentum fieri potest de potentia creatiæ & educiæ; & creatiæ hominū atque Angelorum. Quod si non obstante reali ac formalí diuerſitatem scientiarum, & potentiarum in creaturis, vna ponitur scientia in Deo, ac potentia formalis: ergo non obstante diuerſitatem formalis essentiæ, & attributorum in rebus creatiis, vna ponenda est ratio formalis essentiæ, & attributorum in Deo: quia si non implicat in uno, neque implicabit in reliquis, & alioqui maior est perfectio debita primo Enti.

34. **QVARTA** ratio à priori est; quia omnis distinctione præter eam, quæ fundatur in essentiæ oppositione relatiæ, prouenit ex limitatione & finite extremitate, ut inductione constat: nam quātò magis aliqua cleuantur in natura superiori, tanto minus distinguuntur inter se, & à natura ipsa, cuius sunt perfections: sed attributa & essentiæ diuina non opponuntur relatiæ, & nullam habent finitatem & limitationem; ergo nullam admittunt inter se, & cum natura distinctionem; alioqui si sapientia formaliter distinguueretur à bonitate, limitaretur ad solam formalitatem sapientiæ, atque adeo non esset infinita & illimitata in tota latitudine entis possibilis. Confirmatur ex ratione actus puri, nam hic excludit omnem potentialitatem: si autem essentia distinguueretur ab attributis, esset in potentia passiua ad illa; nam licet nunquam esset sine illis, tamen esset sub illis, ut potentia sub actu, quod non tollit passiua potentiam; sicut non tollitur passiua potentia in cælis, etiam si semper fuerint sub actu substantiali; nec tollitur actiua potentia intra Deum, esto illa nunquam fuit sine suo termino producto.

35. **Obiectum** Scotistæ primò: Diuersæ emanationes ex natura rei arguunt distinctione principia: sed in Deo sunt diuersæ emanationes ex natura rei, generatio scilicet & spiratio; igitur & distinctione principia: atqui principium generationis est intellectus, spiratio voluntas: ergo intellectus & voluntas distinguuntur ex natura rei in Deo. **Resp.** negando maiorem: possunt enim ex eodem principio formaliter diuersæ oriſ emanationes, ut ab eadem voluntate, quod admittit ipse Mayronus q. 3. s. *Hic dico*, productio Spiritus sancti ad intra, & creaturarum ad extra; ab eadem omnipotentiæ creatio & educio: & ab eadem voluntate amor & odium. Ratio vero est, quia maior unitas reperitur in principio, quā in effectu.

36. **Obiectum** 2. Filiatio & spiratio passiua sunt relationes disquiparantia distinctione realiter in Deo: ergo supponunt fundamenta ex natura rei distinctione; hæc autem nequit esse essentiæ: ergo intellectus & voluntas, in quibus illæ proximè fundantur. Prior consequentia probatur, quia idem, in quantum idem, non potest esse fundamentum diuersarum relationum; non enim alba vtralba funda-

re possunt relationes dissimilitudinis: si igitur in Deo intellectus & voluntas essent idem, non possent fundare oppositas relationes. **Respond.** Negando primam consequentiam. Non enim relationes diuinae distinguuntur per aliquid ab solutum, tanquam per proximum fundamentum, sed per seiphas, quia æquivalent relationibus transcendentalibus creatis, quæ se ipsis distinguuntur formaliter & fundamentaliter; plures enim potentia eiusdem animæ se ipsis distinguuntur formaliter & fundamentaliter.

37. **Obiectum** 3. Sapientia ut sapientia non est Bonitas: ergo nec contrafacta ad increatam erit Bonitas. Antecedens cōstat, alioqui etiam sapientia creata esset bonitas, quia quidquid per se competit superiori, per se etiam competit inferiori; sapientia autem est superior ad creatam & increatam: ergo si sapientia ut sapientia conuenit esse bonitatem, etiam sapientia creatæ id conueniet. **Consequentiam** verò probat Scotus; quoniam ratio increati non extrahit Sapientiam à ratione Sapientiæ, sed solum reddit illam infinitam intra idem genus sapientiæ. Confirmatur, quia sapientia est magis eadem sibi, quam Bonitati: ergo per maiorem aliquam identitatem, quam non habet cum Bonitate. **Resp.** Sapientiam & Bonitatem communissimè luptas præscindere ab unitate, & distinctione ex natura rei, & solum importare distinctionem ratione præcisam ab actuali, & virtuali: nā sicut ab inferioribus abstrahitur ratio communis præscindens, ita distinctionis communis præscindens, quæ contrafacta ad Deum erit virtualis, contrafacta ad creaturas erit realis. Vnde Sapientia diuina, non quæ sapientia, sed quæ diuina, formaliter includit Bonitatem, & reliqua attributa, quia ut sic includit illimitationem, ratione cuius implicite inuoluit omnes perfectiones impossibilis. **Lege** S. Thom. opusculo 9. q. 1.

Scotus.

S. Thomas.

38. **V R G E S.** Unitas & distinctione sunt immediatæ opposita enti: ergo cui determinatè non conuenit unum, determinatè conueniet alterum. Ergo si sapientia, ut sic, non conuenit unitas cum Bonitate, necessariò conueniet distinctione à Bonitate. **Resp.** Antecedens esse verum de entibus in particulari, non autem de rationibus in communis: nam sicut rationes in communis præscindunt ab hac, vel illa ratione; ita ab hac vel illa distinctione. Quare sapientia in communis, neque dicit distinctionem neque unitatem cum bonitate, sed præscindit ab utraque. Distinctione igitur Antecedente, nego consequentiam: nam ratio increati, cum distinctionem illimitati in omni genere perfectionis, non solum reddit sapientiam infinitam in genere sapientiæ, sed etiam in genere Bonitatis, & omnis perfectionis possibilis. Nec propterea illam extrahit à ratione formalis sapientiæ, sed tantum superaddit alias perfectiones, quas exigit Sapientia diuina, quæ diuina est formaliter. **Ad Confirmationem** dico, sapientia esse magis eamdebet sibi, non per maiorem identitatem actualem, sed virtualem, nam sibi est eadem actualiter & virtualiter.

Mayronus.

bonitati vero est eadem tantum actualiter, non virtualiter.

39. Obiecunt 4. Implicit de eadem re omnino indistincta contradictionia verificari. Atque de diuinis perfectionibus contradictionia verificantur; ergo distinguuntur ex natura rei. Maior cum consequentia constat. Minorum probant. 1. Intellectus diuinus intelligit & generat, & non voluntas: voluntas vult & spirat, non intellectus: ergo si intellectus est voluntas, intellectus intelligit, & non intelligit; generat, & non generat. 2. Intellectus necessariò operatur, voluntas non necessariò operatur: ergo si intellectus est voluntas, intellectus necessariò operatur, & non necessariò operatur. 3. Deus amore diligit, odio odit: ergo si amor est odium, Deus amore diligit & non diligit. 4. Deus intelligit bona & mala: Deus non vult bona & mala: ergo si intellectus est volitio, intelligit & non intelligit mala, vult & non vult mala. 5. Deus secundum quasdam perfectiones est cōmunicabilis creaturis, secundum alias non est cōmunicabilis creaturis; ergo si per eamdem perfectionem est cōmunicabilis & incōmunicabilis, eadem perfectio erit cōmunicabilis & incōmunicabilis.

S. Thomas.
Capitulo.

40. Respondet S. Tho. q. 7. de potentia a. 1. ad 5. & q. 8. a. 2. ad 7. Capitulo. in 4. dist. 8. q. 4. ar. 1. & alij, ad hæc omnia sufficere distinctionem rationis. Verum, si hæc intelligatur de actuali distinctione rationis, vt multi intelligunt, non satis facit: tum quia antequam intellectus actu distinguat in Deo essentia à relatione, res illa, quæ à parte rei simul est essentia & relatio, est communis & non cōmuniis, distincta à correlatione & non distincta; eadē enim est ratio de attributis & relationibus cōparatis ad essentiam, à qua nullo modo distinguuntur, tū quia est contradictionis, quæ subsequitur opus intellectus, fūdari possit in obiectiva distinctione rationis, vt quod definitio, & non definitioni conueniat est subiectum in propositione, esto definitum & definitio sint idem à parte rei: tamen contradictionis, quæ præcedit intellectum, fundari non potest in obiectiva distinctione rationis, sed in ipsa distinctione à parte rei existente. Cæterū plurimæ contradictiones, quæ de Deo dicuntur, præcedunt opus intellectus, vt quod relatio opponatur correlationi, non opponatur natura: quod intellectus generet, voluntas non generet: quod natura cōmunicetur, relatio non cōmunicetur.

Caietanus.

41. Neque dicas cum Caiet. loc. præcitatō ad 7. cōuenire Deo ante opus intellectus extremum affirmatiuum, non autem negatiuum: idque dupli ratione, vel quia negatio non cōuenit rei fundamentaliter, vel quia, cūm sit malignat̄is natura preposita copula, remouet prædicatum à subiecto secundū omnem rationem. Nam falsum est, negatione formaliter conuenire Deo per intellectū, quia licet verū sit de negatione enūtiatiua, falsum est de subiectiuā, quæ actu & formaliter suo modo inest rebus. Nec obstat, quod præposita copula

remouet prædicatum à subiecto secundū omnem rationem: nam hoc verum tantū est de negatione posita in enuntiatione, in qua hanc vim habet ex vi sermonis & humanæ significationis, non autē de negatione in re ipsa existente. Nam potest negatio conuenire subiecto à parte rei existenti secundū vnam rationem, & non secundū aliam, vt Patrem distinguere à Filio ratione Paternitatis, non ratione essentie; & in rebus creatis conuenit homini negatio discursus ratione animalitatis, non ratione rationalitatis: Et quia hīc indagamus subiectū affirmationis & negationis, vt à parte rei existit ante omne opus nostri intellectus, ideo profundius inspiciendū est, quo pacto eidem omnino à parte rei indistincto possit eadem simul affirmatio & negatio conuenire.

42. R. esp. Igitur ad argumentum præmissa distinctione de dupli contradictione, formalis, & virtuali: formalis contradictionis est, quæ reperitur in ipsa propositione enuntiatiua: vt Deus est cōmunicabilis, & incōmunicabilis: virtualis est, quæ suo modo fundatur in rebus ipsis ante villam enuntiationē nostri intellectus: vt in eadem simplici entitate natura diuina fundatur ratio cōmunicabilitatis & incōmunicabilitatis. Hac distinctione posita, quæ à nullo negari potest, ad argumentum in forma cōcedo, de eadem re omnino indistincta contradictionia verificari non posse: nego autē de Deo, aut diuinis perfectionibus omnino indistinctis contradictionia verificari: nā vel ista contradictionia sumuntur formaliter, & in actu in ipsa propositione ab intellectu formata, & sic supponit actualē distinctionē rationis, factā ab intellectu de ipsis perfectionibus diuinis: vel virtualiter, quatenus in re ipsa præcedit fundamentū, ex quo per intellectū formata possit formalis contradictionis in propositione ipsa enuntiatiua; & hæc etiam supponit in re virtuale distinctionem, quæ sufficit, vt de eadem re omnino indistincta. Nam contradictionia ex Arist. sunt illa, quæ cadunt supra eamdem rem secundū eamdem omnino rationem. Cūm igitur contradictionia formalia supponant in Deo formalem distinctionem rationis factam ab intellectu, virtualia verò fundamentalem distinctionem suo modo conuenientem Deo ante omne opus nostri intellectus, neutra contradictionia cadent supra eamdem rem secundū eamdem omnino rationem: ac proinde falsum erit de Deo, diuinisque perfectionibus contradictionia verificari.

43. D I C E S 1. Effectus in actu requirit causam in actu: ergo contradictionia in actu requirunt distinctionem in actu. 2. Si hæc distinctione virtualis est in Deo ante opus intellectus, ergo Deus cognoscit illā: ergo Deus distinguere in se ipso vnam perfectionem ab alia. Relp. Ad primū ex dictis, sicut duplex est genus contradictioniorū, alterū formale, alterū virtuale: ita duplex quoque datur distinctione, altera formalis, virtualis altera; concedo igitur contradictionia in actu formaliter requiri distinctionē formalem, ab ipso actu rationis for-

matam

matam: contradictoria vero in actu virtuali require solam distinctionem virtualem, praecedentem actum rationis; & sic verum est antecedens, quod effectus in actu requirit causam in actu, sibi tamen proportionatam: proportionata autem distinctione ad saluanda contradictoria in actu virtuali, est distinctione ipsa virtualis praecedens actum rationis: sicut proportionata distinctione ad saluanda contradictoria in actu formali, est distinctione formalis, ab actu rationis formata.

44. AD secundum nego ultimam consequiam: aliud quippe eit, Deum cognoscere in se unam eminentissimam perfectionem, aequipollentem multis creatis ex natura rei distinctionis, quod est cognoscere in se virtualem distinctionem, aliud actu distinguere in se unam perfectionem ab alia; quia cum in se nulla praecedit actualis distinctione, si actu distinguere unam perfectionem ab alia, aliter videbet se ipsum, atque est. Nec est eadem ratio de intellectu creato, qui quoniam nequit Deum cognoscere, ut in se est, distinguit in Deo, quae re ipsa distinctione non sunt.

45. Atqui ex his Respond. ad exempla alata: nam si termini sumantur eodem modo in antecedente, atque in consequente, hoc est vel virtualiter distinctione, vel actualiter indistincti, nulla sequitur contradictione: Nam si sumantur primo modo, vera est maior, Intellectus tamen generat, voluntas tantum spirat: sed falsa minor, Intellectus est voluntas, quia ut sic Intellectus virtualiter distinguitur a voluntate: competit enim intellectui generare, & non spirare, ut virtualiter distinctione a voluntate: unde non sequitur conclusio, ergo intellectus generat & non generat, sed potius generat ut intellectus, non generat ut voluntas. Si vero sumantur secundo modo, falsa est maior; quia intellectus ut indistinctus a voluntate: non solum generat, sed etiam spirat; quia ut sic non solum includit vim generandi, sed etiam spirandi: quia ut sic consideratur, ut una virtus a parte rei existens, cui adaequatae correspondet eterque actus gignendi & spirandi. Ceterum actus Divinum ad extra terminati nequeunt inuicem praedicari, ob diuersam connotationem obiectorum: nam amor essentialiter connotat bonitatem in obiecto, odium vero malitiam: intellectio autem solum connotat intelligibilitatem in obiecto, quae tam reperitur in obiecto bono, quam in obiecto malo. Lege Dur. in I. d. 2. q. 2. n. 13. Argent. d. 6. q. I. ad 4.

46. Ex dictis soluitur I. Cur intellectio in Deo a parte rei non sit actu prior volitione, cum hęc suę natura supponat illam: quia nimur actu praecedere volitionem, non est de quidditate intellectus ut sic, sed limitatae ad esse intellectus tantum: intellectio autem Divina, quoniam non limitatur ad esse intellectus tantum, nulla est ipsius ad actum volitionis actualis processio, sed tantum virtualis, ratione cuius postulat a nobis concipi prior ratione, quam volitio. Lege Richard. in I. dist. 2. art. I. q. 4.

Durandus.
Argentinas.

Richardus.

Tom. I. de Deo.

47. 2. Soluitur, quo pacto unum attributum demonstretur per aliud, cum demonstratis debeat esse notius, & prius demonstrabili: quoniam cum demonstratio fiat intellectui nostro, qui res non concipit, ut sunt in se, sed ut sibi innotescunt per effectus, potest idem per unum effectum esse notius sibi secundum unam perfectionem, quam secundum aliam, virtualliter tantum distinctionem, & sic unam inferre ex alia; quia non repugnat idem quoad nos esse notius se ipso, penes diuersas perfectiones virtualiter distinctiones, repugnat autem quoad se, quo pacto nullum attributum Diuinum est altero notius. Et ad hominem contra Scotum, intellectualitas demonstratur de essentia Dei per spiritualitatem, cum tamen utraq; in sententia ipsius sit de essentia Dei. Lege Ferrar. I. contra gentes. c. 25.

Scotus.

Ferrariensis.

48. 3. Saluatur, qua ratione omnia attributa possint esse una formalitas, etiam diuersas habeant definitiones: quia nimur non semper diuersa definitio arguit diuersam formalitatem distinctione actu, sed virtute: ut patet, si vellet Scotus definire intellectualitatem, & essentiam. Cuius ratio est, quia sepe res definiuntur, prout a nobis inadeguate concipiuntur. Vnde semper negandum est, attributa Diuina, diuersa recipi habere definitiones, sed unam tantum actu, multiplicem virtute.

49. 4. Cur nomina, quae de Deo dicuntur, non sint Synonima, eto significant eandem indiuisibilem rem: quia videlicet non significant illam secundum eandem formalitatem conceptus, cui nomina ipsa immediatè respondent; sunt enim nomina signa earum, quae sunt in anima passionum; & quia Deum in hac vita per varios conceptus exprimimus, per varia etiam nomina significamus. Confirmatur, quia definitio & definitum, essentia & intellectualitas Diuina, & etiam in sententia Scoti significant eandem formalitatem rei, cum tamen Synonima non sint. Lege sanctum Thomam I. parte quæst. 13. art. 5. Thomas. 4.

50. 5. Saluatur, quae ratione a PP. Diuina attributa dicuntur aequalia, cum nil sit eque sibi: dicuntur autem aequalia fundamentaliter, quia quod re ipsa est unum, est etiam reliqua omnia, quia unumquodque includit formaliter omnia, quae in Deo sunt.

SECTIO III.

An attributa constituant essentiam
Dei?

51. **N**ON hoc ipso, quod aliquid est idem a parte rei cum alio, est illius essentiale: Nam relationes sunt idem a parte rei cum natura Diuina, quas tamen non omnes putant esse de essentia Deitatis: Contraria vero, non eò ipso, quod attributa distinguuntur inter

Scotus,

Rubio.

Fasolus.
Patres.Nyssen.
Damascen.

Scotus.

Scotus.

Damascen.

tur inter se, sequitur illa non esse de essentia Dei; nam gradus Metaphysici, in multorum opinione, distinguuntur inter se, & tamen essentiam constituent. Diuersa igitur est quæstio, an attributa sint idem à parte rei cum essentia, vel distinguuntur inter se, & an essentiam constituent. Quanquam ex alio capite attributa in sententia Scoti non sunt de essentia naturæ Diuinæ, eò quòd illa non solum distinguuntur inter se, sed etiam ab essentia: distinctio autem vnius ab alio supponit iam constitutum vnum & aliud. Vnde hoc ipso quod attributa distinguuntur ab essentia, supponunt illam iam constitutam in se. Sit igitur,

PRIMA Sententia Scoti in 1. dist. 8. qu. 4. §. ad quartum, & quodlibet 1. qu. 1. §. de primo, & §. de altero, Rubionis in 1. dist. 3. q. 1. a. 2. & dist. 8. q. 3. concl. 3. & 4. & reliquorum Scotistarum, Fasoli in 1. p. q. 4. art. 2. dubit. 1. Negantium. 1. quia id PP. insinuat, qui modò attributa appellant proprietates essentiae, modò ab essentia excludunt, docentque illa circumstare tantum essentiam: modò vocant illa qualitates, & quasiaccidentia naturæ. Lege Nyssenlibro de S. Trinit. & Damasc. lib. 1. Fidei c. 4.

52. 2. Probat Scotus: quia id quod constituit essentiam Dei, est ratio prima: nullum autem attributum est ratio prima: ergo nullum attributum constituit essentiam Dei. Minor elucet, quoniam omne attributum supponit rationem priorem se, in qua fundetur, quamque denominat: est enim attributum, forma denominans, quæ essentialiter supponit subiectum denominandum. Major probatur: nam essentia est ratio, quæ primò res constituitur in se, & distinguuntur ab omni alio: sed hæc est sola ratio prima, nam quævis ratio secunda supponit rem constitutam per aliam rationem priorem. Confirmatur: quia essentia Diuina concipiatur ad instar essentiae create; sed hæc constituitur per solam rationem primam; ergo & illa. Distinguuit igitur Scotus in Deo duplices perfectiones, alias substanciales presuppositas, alias attributales presupponentes. Primas ait includere totam perfectionem substantiae possibilis, ultimò actuatae per existentiam, per easque docet, constitui Deum in ratione Deitatis formaliter: atque hoc modo saluat, quo pacto Deus ex Damasco fit pelagus substantię infinitum & interminatum, quia per hanc rationem Deus est infinitus, & illimitatus intra totam latitudinem substantiae possibilis. Secundas vero affirmat, excludi formaliter ab essentia, eique solum identificari realiter.

53. 3. Probatur: quia volituum, ex natura sua, est posterius & ignobilius intellectu; ergo non potest ingredi formalem constitutionem naturæ intellectu. Anteced. constat; tunc quia volituum est inclinatio ad bonum præcognitum; ergo præsupponit intellectuum. Tunc quia non pertinet ad gradum intellectuum, ut intrinseca pars ipsius, sed ut proprietas consequens: igitur est ignobilius.

Consequentia probatur, quia non potest constitui illud ut genus; nam hoc præsupponitur ad gradum differentiale; volituum autem non supponit, sed consequitur ad intellectuum; nec ut differentia, tunc quia hæc non debet æquè latè patere ac genus: volituum autem æquè latè patet, atque intellectuum; tunc quia differentia cum actuer & determinet gradum superiore, est illo perfectior; Nam cò ens est perfectius, quod actualius & magis determinatum: volituum autem est imperfectius intellectu. Tunc quia, si volituum suapte natura consequitur intellectuum, ut quod exigitur ab illo, non potest esse essentialis differentia illius; quia differentia supponit quidem genus, non tamè fluit ex illo, alioqui non esset differentia sed proprium. Confirmatur 1. quia licet in Deo omnia sint vnum, habemus tamen à parte rei fundamentum concipiendi vnum prius alio; essentia autem constitui debet per prius, non per posterius. Vnde si tales rationes essent à à parte rei distinctæ, vna esset prior alia; ergo etiam si à parte rei nō sint distinctæ, debemus vnam cum fundamento in re concipere priorem alia, & per eam concipere essentiam constitutam. Confirmatur 2. quia hæc sententia faciliter assignat discrimen inter generationem Verbi, & processionem Spiritus sancti, ut in materia de Trinitate infrà patebit.

54. 2. Sententia Magistri in 1. dist. 8. cap. vlt. & dist. 45. litera C. Altisiod. lib. 1. c. 3. q. 8. Alensis 1. p. q. 51. memb. 1. art. 1. Durandi in 1. dist. 2. q. 2. nu. 7. Egidij distinct. 8. parte 2. q. 1. Aureoli p. 3. art. 2. & 6. & dist. 45. art. 3. proposit. 3. Ariminensis qu. 2. art. 3. Capreoli qu. 4. art. 2. ad 6. 11. & 14. Aureoli, Maioris quæst. 1. Argent. dist. 6. q. 1. art. 2. ad 2. & 8. Bacconi dist. 2. q. 1. art. 1. conclusione secunda. Gabrieli distinct. 2. q. 1. art. 2. Ferrarien. 1. Contra c. 22. §. sed notandum, & cap. 24. §. dicitur ergo. & c. 25. §. ad huius evidentiam, & cap. 21. §. consideranti, Caiet. de ente & essentia qu. 11. & 1. p. q. 7. art. 2. Sotii in 4. dist. 49. q. 3. art. 3. post secundam conclus. Bannez p. 1. q. 28. a. 2. dubio. 3. Zumel. q. 28. art. 2. disput. 8. Moline disp. 4. Vasq. disp. 119. c. 3. Suarez lib. 1. de attributis ca. 11. Gillij lib. 2. tract. 1. cap. 6. Gonzalez. qu. 12. a. 8. affirmantium. Quæsententia verior est & amplectenda.

55. Quam probo 1. Ex PP. Ansel. in Monologio c. 15. si queratur, inquit, quid sit ipsa summa natura, quid verius respondetur quam Inistitia? Docetque quòd cum dicitur, iustus Deus, non qualis, sed quid sit, ostenditur. Quod de quolibet alio attributo dici, concludit in fine capit. & cap. 16. affirmat, quidquid de Deo dicitur, essentialiter dici, ipsamque Dei substanciali essentialiter esse, quidquid est. Vbi sic concludit: Nihil dicitur, quod de eius essentia verè dicitur, in eo quod qualis, vel quanta, sed in eo quodquid sit. Et ut aperte ostendat, se loqui de prædicatione essentiali, & non identica, docet omnia quæ in Deo sunt, prædicari in Quid & essentialiter de Deo, non modò secundum

Magister.
Altisiodo-
rensis.
Alensis.
Durandus.
Egidius.
Aureolus.
Ariminens.
Capreolus.
Maior.
Argentinus.
Bacconus.
Gabriel.
Ferrariensis.

Caietanus.
Sotius.
Bannez.
Zumel.
Molina.
Vasquez.
Suarez.
Gillius.
Conzalez.
Anselmus.

secundum rem, sed etiam secundum considerationem: *Quemadmodum*, inquit, *vnum* est, *quidquid essentialiter de summa substantia dicitur*: ita *ipsa uno modo, vna consideratione* est, *quidquid est essentialiter*. Quo quid expressius pro nostra sententia? August. 13. de Trinit. c. 6. Deus inquit, *sua ipse Sapientia est, quia non est aliud Sapientia eius, aliud essentia: cui hoc est esse, quod Sapientem esse*. Et lib. 7. cap. 1. *Non alio magnus, alio Deus, sed eo magnus, quo Deus: quia non aliud illi est magnum esse, aliud Deum esse*: & cap. 6. *Hoc illi est esse, quod Deum esse, quod magnum, quod bonum esse*.

56. Respondent Aduersarij, Patres aut loqui in sensu identico, aut sumere essentiam pro substantia, condincta tantum ab accidente: aut terminum essentialiter accipere ut condictum tantum à notionali. Sed contra primum: tum quia in eo sensu dicuntur attributa à PP. Deo conuenire, in quo illi conuenit ipsum esse: esse autem, etiam per aduersarios, conuenit Deo formaliter, & non tantum identice; ergo & attributa. Tum quia nil potest in Quid, & infreto prædicari, nisi quod formaliter inest; nam prædicari in Quid, est prædicari in primo modo dicendi per se, in quo prædicatum est de formalis ratione subiecti. Tum quia termini, *Eo* & *Quo*, per omnes, important rationem formalem: vnde August. 7. de Trinit. c. 6. *Non eo*, inquit, *Deus, quo Pater; et tamen Deus quo magnus, quo bonus, &c.* quia nimis Pateritas non est ita formalis ratio essendi Deo, ac bonitas, magnitudo &c. Tum quia, ut recte notat Aureolus citatus, per prædications abstractas denotatur quiditas rei, ut cum dicitur, verum est sua veritas: Sed PP. attributa prædicant de Deo in abstracto, ut quod Deus sit sua Sapientia, Iustitia, &c.

57. Contra secundum & tertium, quia PP. non solum docent, ea prædicari essentialiter, sed etiam in *Quid*, quod non solum distinguit contra modum prædicandi accidentaliter, & notionaliter, sed etiam contra identicum. Idem colligitur ex alio modo loquendi Patrum, quo docent quidquid in Deo est, Deus esse. Porro si qua ratio in Deo esset, qua Deum formaliter non constitueret, non participaret ipsam formalis rationem Deitatis, atque ad eum non posset dici Deus formaliter, sed passio aut proprietas Dei.

58. Secundum. Probo auctoritate S. Doctoris, quem aduersarij censem stare pro ipsorum sententia: tum quia id evidenter deducitur ex eius doctrina. Etenim 1. contra Gent. cap. 21. & 1. p. q. 3. art. 4. docet, nihil in Deo esse, quod non sit sua quidditas, & essentia, & in ipsius definitionem non caderet, si definibilis esset: si autem attributa non essent de quidditate & essentia Dei, aliquid in Deo esset, quod non esset ipsius quidditas & essentia: & c. 28. affirmit, Deum esse totum suum esse: ergo quidquid in Deo est, quidditas ipsius est. Consequentia constat, nam esse est quidditatum Deo: ergo si Deus est totum suum esse, quodlibet esse, quod in Deo est,

ipsius quidditatē integrat. Igitur attributa quae sunt in Deo, integrant quidditatem Dei.

59. Dicere. Integrare in ratione esse, non in ratione talis, vel talis esse. Sed contra, quia sumit esse hīc S. Thomas, ut comprehendit vniuersaliter omne esse, nempe tale, à quo totaliter excluditur omnis defectus essendi: ergo ut comprehendit quodlibet particulare esse, alioqui non esset tale, à quo totaliter excluderetur omnis defectus essendi, quia non excluderetur defectus talis esse attributorum. Quapropter Ferrar. cap. 25. §. *Ad cuius Ferrariens.* evidentiam, negat, posse de Deo perfectam demonstrationem fieri, nisi per effectum, eò quod Deitatis vna sit ratio: *Nam omnia, inquit, que in ipsis sunt, de ipsis ratione sunt: vnde non relinquitur ratio pertinens ad ipsius quidditatem, & ratio pertinens ad passionem, ut vna demonstretur, alia sit demonstrationis medium*.

60. Tum quia expressè docet de singulis attributis: de Bonitate ca. 38. *Deus non tantum, inquit, est bonus, sed sua bonitas, & per essentiam seu essentialiter bonus*. De Intellectu & Intell. c. 45. *Intelligere*, inquit, *Dei est essentia Dei: & rationem assignat: quia quidquid in Deo est, Divina essentia est, & diuinum esse, est ipse Deus; nam Deus est sua essentia, & suum esse: quae ratio vniuersaliter probat de quo quis attributo. De voluntate, & volitione c. 73. *Voluntas, inquit, Dei, est ipsa essentia Dei: & velle Dei non minus, quam ipsis intelligere, est ipsum esse Dei*. Vnde nullus relinquitur explicandi locus de sensu identico, cum expressè affirmet, ita velle esse de essentia Dei, sicut *Intelligere*, quod tantum Aduersarij censem in sententia S. Doctoris esse de quidditate Dei. Et ratio, quam affert, est utriusque communis, quia nimis vtrumque est in Deo, quidquid autem est in Deo, est ipsa essentia Dei. De Virtute c. 92. *Virtus, inquit, in Deo non est aliquis habius, sed eius essentia*. De Vita cap. 98. *Deus est suum vivere, & sua vita*. De Beatitudine cap. 101. *Deus est sua beatitudo, & beatitudo est ipsius essentia*. De Potentialib. 2. cap. 8. *Deus est sua potentia, ipsaque essentia Dei, est eius ultima virtus*. Confirmatur, nam 1. p. q. 13. ar. 6. docet, omnia nomina, quae de Deo prædicantur, essentialiter prædicari: sed nomina, quae de Deo dicuntur, imposita sunt ad exprimenda varia attributa Dei: vnde Patres de Diuinis attributis disputant sub titulo Diuinorum nominum, ut constat de S. Dionysio, qui integrum librum composuit de Diuinis nominibus, sub quibus explicat varia attributa Dei.*

61. Tertiò probatur rationibus, prima sit ab absurdo: quia sequeretur, attributa in Deo esse accidentia Metaphysica: consequens est absurdum; ergo & antecedens. Sequuntur probo: Nam accidens Metaphysicum est illud, quod est extra constitutionem essentiae, vel personæ, quamvis re ipsa identificetur cum substantia rei: ut constat de multis rationibus identificatis cum substantia rei creatæ, quæ quia rei essentiam non constituant, dicuntur accidentia illius. Nec satisfacit quis dicendo, essentiam Diuinam essentialiter in-

August.

August.

Aureolus.

S. Thomas

S. Thomas.

Dionysius.

cludere identificationem attributorum. Nam etiam substantię creatas essentialiter includunt identificationem suorum accidentium Metaphysicorum, vt essentia creatas identificationem propriæ existentie, & potentiarum, posito quod hæ à parte rei identificantur, cum essentia. Minorem probo, quia non solum debet re ipsa, sed etiam per intellectum ratio accidentis à Deo remoueri, cum repugnet actui puro; cuius ratio in eo formaliter constitit, vt nulla perfectio ei adueniat, vel aduenire concipiatur: hoc ipso autem, quod attributa non constituerent essentiam, conciperentur aduenire essentia, ab eaque formaliter excludi.

62. SECUNDA Ratio à priori sit: quoniam Deus est ens illimitatum in omni genere perfectionis possibilis; ergo continere debet omnes perfectiones, non modò identicè, sed etiam formaliter. Antecedens constat, alioquin non esset, quod maius excellentiusque exco-gitari non potest. Consequentiam probo: quia si Deus in sua essentia non includeret omnes perfectiones formaliter, limitaretur in ipso conceptu formalis essentia, quia in eo non includeret omnem perfectionem possibilem; siquidem ab eo excluderet perfectiones attributales. Nec sufficit illas continere identicè: Nam Deus, quæ Deus est, est Ens illimitatum, & quod maius exco-gitari non potest: sed Deus, vt Deus reduplicat tantū essentia Deitatis; sicut homo vt homo essentialia hominis, excludens formaliter quidquid non est essentialiter homo. Igitur si attributa excluderentur à formalis conceptu Deitatis, excluderentur à Deo vt Deo: Vnde Deus vt Deus non esset totum & vniuersale esse, sed pars tantum esse, nempe esse essentia, excludentis formaliter esse attributorum.

63. Neque mihi obijcias esse relativum: Nam hoc etiam, vt suo loco dicemus, continetur in formalis conceptu Deitatis. Confirmatur. Nam opposita opinio non coheret cum unitate formalis omnium Diuinarum perfectionum, quam omnes contra Scotum defendimus. Etenim si una perfectio ex natura rei excluditur ab alia, vt aduersarij docent, ex natura rei una non est formaliter alia. ergo tollitur à parte rei unitas formalis omnium Diuinarum perfectionum. Quam unitatem formalem nobiscum contra Scotum aduersarij se defendere profitentur. Nam apud Scotum idem est, vnam perfectionem non includi formaliter in alia, atque non includi essentialiter in alia, vt expressè docet in primo distinc. 8. quæst. 4. §. ad quartum. Includere, inquit, formaliter, est includere aliquid in ratione sua essentiali; ita vt quod si definitio includentis assignaretur, inclusum esset definitio, vel pars definitionis: hec ille, quo nil apertius contra aduersarios.

64. Obijcias primò: Essentia Diuina est obiectum intellectus & voluntatis Diuinae; sed obiectum præcedit actum; ergo essentia Diuina in ratione essentia, supponitur constituta ante intellectum & voluntatem: ergo in-

tellec-tio & volitio non constituant essentia, sed supponunt illam iam constitutam. Secundò quod denominatiū prædicatur, non est de essentia: attributa denominatiū prædicantur de Deo, dicitur enim Deus sapiens, iustus, &c. ergo non sunt de essentia. Tertiò: Hæc sententia tollit attributa à Deo cum ponat illa constituere formaliter essentiam Dei, quod autem essentiam constituit, attributum esse non potest, quia attributum supponit essentiam constitutam.

65. Resp. Ad primum, Diuinam intellectu-
m considerari duplice, uno modo vt
direc-tè terminatam ad essentiam, tanquam ad
obiectum primatum; alio modo vt reflexè
terminatam ad se ipsam; cùm enim intellectio
Diuina sit infinite perfecta & immaterialis,
non solum est directè expressiva obiecti, sed
etiam suum ipsius. Primo modo supponit
essentiam inadquatè tantum constitutam,
quia vt sic essentia concipitur ratione distinc-ta ab intellectu: in quo sensu concedenda
est maior de essentia inadquatè, non autem
adæquatè constituta. Secundo vero modo,
quia includit se ipsam, vt obiectum suum
met ipsius reflexè cognoscens, supponit es-sentiam perfectè constitutam: in quo sensu
neganda est minor, quia in hoc sensu cognitio
ipsa includitur in obiecto eiusdemmet cognitio reflexè cognoscens. Idem dicitur
de volitione.

66. Ad Secundum distinguenda est Maior,
de eo quod denominatiū prædicatur secundū rem, non autem secundū modum si-
gnificandi: attributa autem non prædicantur
denominatiū de Deo secundū rem, sed secundū modum tantum significandi: sicut
prædicantur differentia essentiales de suis
speciebus.

67. Ad Tertium distinguendo assumptum:
tollit hæc sententia attributa, vt passiones
fluentes ab essentia Dei; & concedo, quia
hæc foret imperfectio in Deo: tollit attributa,
vt rationes essentiales, implicitè supponen-
tes alias rationes essentiales implicitas in quo
sensu loquuntur PP. cùm de attributis lo-
quuntur, & nego.

68. Ad Primum primæ, Resp. primò PP.
loqui de essentia, non prout est in se, sed prout
concipitur à nobis per analogiam ad creatu-
ræ. Lege Egidium in 1. Dist. 22. quæst. 3. in fi-
ne, S. Tho. q. 7. de potentia art. 5. ad 1. Ca-
preol. in 1. Dist. 8. q. 4. art. 2. ad 2. Secun-
dò loqui PP. de attributis Diuinis secundum
rationes explicitas, secundum quas facilis à
nobis concipi possunt, quia secundum has ra-
tiones explicitas conueniunt cum perfectio-
nibus creatis: non autem eos loqui secundum
rationes implicitas, quæ nobis occultiores
sunt. lege Damasc.

Egidius.
S. Thomas.
Capreolus

Damasc.

69. Ad secundum distinguendo maiorem: quod
constituit essentiam, est ratio prima secundum
explicitam dumtaxat perfectionem, quam di-
cit, & nego; est ratio prima secundum perfe-
ctionem explicitam & implicitam quam es-
sentialiter importat, & concedo. Vnde ad
mino-

minorem, concedo nullum attributum esse rationem primam secundum perfectionem explicitam, esse tamen rationem primam, secundum perfectiones implicitas, quae essentialiter importat; quod satis est ad constitutionem essentialiem: animal enim implicite tantum includit gradus superiores substantiae corporis, viuentis, cum tamen omnes sint de essentia ipsius. Ad probationem maioris distinguenda est minor: ratio constituens essentiam est sola ratio prima secundum perfectio- nem explicitem tantum conceptam, nego: est ratio prima secundum omnes perfectiones essentialiter importatas, concedo. Ad Confir. dispar est ratio de creatura, cuius quia non omnis ratio propter finitudinem & limitationem implicite saltem includit reliquias, constitui potest per rationem primam, non inclu- dentem reliquias.

70. Ad Tertium Concedo, volituum in Deo esse posterius intellectuo secundum rationem explicitam; nego tamen esse poste- rius secundum rationem implicitam, secundum quam includitur in ipso intellectuo: quemadmodum etiam intellectio, secundum rationem explicitam est posterior natura, & tamen per aduersarios constituit essentialiter illam. Nego autem volituum non pertineat ad completem gradum intellectui, quia intellectuum adaequatè sumptum, dicit utramque perfectionem; vel radicaliter & in potentia, ut in creaturis; vel formaliter & in actu, ut in Deo. Ceterum Attributa constituunt essentiam, non ut genus vel differentia; quia haec dicunt determinabilitatem & determinatiuitatem: neque ut partes virtuales integrantes, ut placet Ariminensi: quia de ratione partium est, ut saltem in esse obiectuo se se mutuo perfecte excludant: in Deo autem ob sum- mam simplicitatem & illimitationem non da- tur perfecta exclusio obiectua vnius per- fectionis ab alia; sed constituunt illam per modum includentis & inclusi; sive rationis explicitae & implicitae: ad eum modum, quod rationes ultimae constituunt summa genera, non per modum differentiarum, aut partis; quia illa non perfecte praescindunt a ratione superiore, cum qua constituunt summum genus, sed per modum includentis & inclusi, seu rationis explicitae & implicitae: ut perfectas constituit cum ente supremum genus substancialis, tanquam ratio includens ens, & inclusa in ente. Eodem modo Attributa constituunt essentiam diuinam, ut rationes ultimae includentes essentiam, & vicissim inclusae in essentia: Attributa enim includunt essentiam ab eaque vicissim includuntur. Cu- ius ratio est, quoniam ea constitutio concipienda est in Deo, que minorem importat distinctionem, atque adeo maiorem unitatem & simplicitatem; cum in Deo summa con- cendenda sit unitas atque simplicitas: talis est pre- dicta constitutio, ergo.

71. Ad Primam Confirmationem. Funda- mentum quod habemus concipiendi in Deo vnam rationem priorem alia, totum esse per

Analogiam ad creaturam, ex quibus non licet ar- gumentari ad diuinam secundum se. Ad pro- bationem dico, si tales rationes in Deo essent distinctae, recte sequi, eas non fore de con- cepto formalis essentiae; quia tunc Deus non esset actus purus & illimitatus in omni gene- re perfectionis possibilis in sua ratione essen- tiali. Ad secundam Confirmationem, infra in materia de Trinitate assignabimus discrimen inter generationem Verbi, & processionem Spiritus sancti.

SECTIO IV.

Quoniam sit formale constitutiu- um Deitatis?

72. PRIMA Sententia Scotti quodlib. 1. q. 1. §. de altero, Albertini Corollario 14. ex prædicamento ad aliquid difficultate 2. dubit. secunda. Afferentium formale con- stitutiu- um Deitatis esse intellectiu- um, qua- tenus dicit substantialem gradum vitæ. Pro- bat primò Scottus ex Augst. 15. de Trinit. cap. 5. affirmante ipsam essentiam Dei esse vi- tam, non qualis, inquit, inest plantis & brutis, sed que omnia intelligit; & lib. 6. cap. vltimo ap- pellat Deum primam ac summam vitam; pri- mum ac summum intellectuum, cui idem est es- se, vivere, & intelligere. Secundò Deus est natura intellectualis: ergo formale constitutiu- um ipsius est intellectualitas. Consequen- tia constat, nam constitutiu- um formale rei, est vltimus gradus essentialis ipsius; hic autem in natura intellectuali, est intellectualitas, non ipsum intelligere actuale, nam hoc est perfe- ctio secunda supponens primam. Addunt ali- j, formale constitutiu- um Dei esse intellectiu- um & volituum simul, nam utrumque est de conceptu formalis naturæ intellectua- lis.

73. SECUNDA sententia Fasoli qu. 4. a. 2. Fasoli. dubit. 7. & aliorum afferentium, formale co- stitutiu- um Deitatis esse ipsam intellectiu- nem actualem. Fundamentum est: quia natu- ra Diuina est essentialiter viuens; ergo con- stitui debet per gradum perfectissimam vitæ, hic autem est ipsa vita intellectua actualis. Antecedens cum consequentia constat, nam formale constitutiu- um desumendum est ex supra perfectione rei, cum sit radix om- nium proprietatum. Minor subsumpta pro- batur: ut quia, inter perfectiones substanciales Deo conuenientes nulla perfectior est in- tellectuali; quia haec & reliquos gradus sub- stanciales in Deo presupponit, & est adaequa- ta ratio, quæ ei attributa omnia conueniant. Tum quia ex Aug. 14. de Trin. cap. 8. Et S. Tho. pluribus in locis, solæ creaturæ rationa- les sunt ad imaginem Dei, & quod solæ eæ i- mitantur Deum, secundum gradum intellectui. Porro imago assimilationem postular secundum differentiam specificam.

Scotus.
Albertinus.

August.

Fasoli.

August.
S. Thomas.

74. Quod autem intellectio ipsa actualis, non autem radicalis, sit ultima differentia constitutiva Deitatis, probatur tū quia vita, quæ constituit Deum in ratione Dei, non modò debet esse perfectissima secundum gradum, sed etiam secundum actualitatem: cum Deo, concedenda sit vita perfectissima. Tum quia maior perfectio est, Deum esse beatum essentialiter, quām identicē: beatitudo autem in actuali intellectione summi boni consistit. Tum quia sicut creaturæ rationales continentur per intellectuum radicale: ita Deus per intelligere actuale: nam quod est posse in creaturis, actu est in Deo.

Argentinus
Toletanus.

75. TERTIA sententia Argent. qu. 1. Prologi. §. Sed illud non valer Toletan. qu. 6. r. 2. affirmantium, formale constitutivum Dei esse infinitatem. Probat Argent. primò, Deus est purus actus, essentialiter fundans infinitas perfectiones: ergo infinitas est de formalis ratione ipsius. Anteced. constat, nam Deus est Vniuersaliter perfectus, continens perfectiones omnium generum. Consequentiam probat, quia si infinitas non esset de formalis ratione Dei, Deus non fundaret has perfectiones, ut purus actus, sed ut passiva potentia. Secundò, Illud est formaliter infinitum, quod omnia sibi annexa reddit formaliter infinita: sed Deitas reddit omnia attributa formaliter infinita, quia nullum attributum est formaliter infinitum, nisi ut coniunctum Deitatis: ergo Deitas est formaliter infinita. Tertiò si infinitas non esset formalis ratio Deitatis, ex cogitari posset ratio nobilior ipsa infinitate: sed nulla ratio nobilior infinitate ex cogitari posset: ergo. Quartò sic se habet creatura ad esse finitum & limitatum, sicut Deus ad esse infinitum & illimitatum: sed finitas est formalis ratio creature; ergo infinitas est formalis ratio Deitatis. Quinrò Deitas est perfectissima ratio, est autem talis formaliter per infinitatem, nam infinitas continet omnem perfectionem, qua sola posita nihil Deitati decet, & qua sola sublata, Deitas ipsa manet imperfecta. Sextò probatur auctoritate Dama. lib. 1. Fide c. 12. alferentis, Deum esse infinitum pelagus substantia.

Damasen.
Gillius.

76. QVARTA sententia Gillij lib 2. tract. 1. cap. 14. affirmantis, formale constitutivum Deitatis esse ipsum *esse* infinitum & interminatum. Pro explicatione huius sententiae,

77. Nota 1. Ex eodem Gillio, formale constitutivum rei requiretri. Primum ut quod ad fieri potest, sumatur ex ultima & perfectissima ratione rei. Ex ultima, quia debet rediungere ab omni alia; ex perfectissima, quia debet esse radix omnium operationum & proprietatum, quæ rei competunt ut tali. Secundum ut conueniat rei per se primò & secundum quod ipsum, alioqui vel esset accidentis, vel illi commune cum reliquis. Tertium ut formaliter contineat omnia, quæ sibi vendicat essentia ut talis, eò quod nunquam intelligitur essentia constituta, donec formaliter dicat ea omnia, quæ ipsam constituunt ut talem.

78. Nota 2. Discremen inter formale constitutivum Dei, & creatura. Nam formale constitutivum Dei, non potest assignari, ut condistinctum à reliquis perfectionibus essentialibus ipsius Dei; quia non potest assignari, ut differentia contractiva generis, alioqui esset in Deo compositio Metaphysica ex genere & differentia, quam potior pars Theologorum cum S. Thom. 1. p. qu. ar. 5 & 1. contra Gentes. cap. 25. & qu. 7. de potentia art. 3. negat; eò quod talis compositio dicat partes mutuo se obiectuē excludentes, quod repugnat actu puro; sed assignari debet tale constitutivum, quod formaliter imbibat omnes perfectiones essentiales Dei. Etenim cum Deus non habeat perfectiones, per quas uniuocè conueniat cum creaturis, & per quas ab iisdem creaturis differat, sed se toto differat, le toto conueniat analogicē, ut solent ultimæ differentiæ, & suprema genera se totis conuenire, se totis differre; nequit assignari ultimum constitutivum, ut formaliter excludens reliquias perfectiones superiores, essentiales Deo, sed potius, ut eas implicitè & formaliter includens. His adnotatis,

s. Thomas.

79. DICO. Formale constitutivum Dei est ipsum esse secundum totam latitudinem essendi. Est S. Tho. 1. p. q. 3. ar. 4. & 1. contra Gentes. c. 21. & 28. de potentia. qu. 7. ar. 2. & alibi affirmantis, essentiam Dei formaliter consistere in suo esse, quod continet totam virtutem essendi. Nec dici potest, in his locis S. Thom. non assignare ultimum constitutivum Dei, de quo est præsens quæstio: Nam citata. qu. 7. de potentia ad nonum, docet ipsum esse, esse omnium perfectissimum; quod inde probat: quoniam actus semper est perfectior potentia: sed esse, est actualitas omnium actuum, omnis quippe forma ultimo constitutur per esse: Vnde patet, inquit, quod est perfectio omnium perfectionum. atque de ratione ultimi constitutui est, ut sumatur ex perfectissima actualitate rei. Hanc eandem sententiam expressis verbis docuit Athanasius oratione contra gentes colum. 3. ante finem: Deus, inquit, qui est ipsa essentia, nullis partibus coalescit, quapropter & eius ratio ipsum est esse.

s. Thomas.

80. Fundamentum est, quia hoc tantum prædicatum in Deo, habet omnes conditio-nes requisitas ad formale constitutivum Deitatis. Nam primò conuenit Deo per se primò, & secundum quod ipsum; nullenim creatura per se primò conuenit actu esse seu existere; Vnde per hoc nomen, Deus ipse Exodi. 3. expressit naturam & essentiam suā, nomen enim, ut S. Thom. contra Gent. cap. 21. adnotauit, ad exprimendam rei naturam & essentiam imponitur. Secundò quia hoc tantum desumptum est ex ultima perfectione Dei, cùm desumatur ex ipso esse, seu existere Dei, quod est ultima perfectio, quippe quæ nullam ulteriorem in Deo supponit: desumptum etiam est ex ultima actualitate Dei: nam teste S. Tho. *esse* est actualitas omnium actualitatum, cùm omnes aliae eatenus per-
s. Thomas.

Exod. 3.
s. Thomas.

s. Thomas.

ctiones sunt, quatenus ad hanc ordinem dicunt: omne quippe ens realitatem & perfectionem habet per ordinem ad esse, quod habet, vel habere potest.

81. Tertio solum hoc prædicatum continet formaliter, non modo formalitate rei, sed etiam rationis, omnes perfectiones essentialiter Deo conuenientes: nam per esse illimitatum & infinitum formaliter intelligitur esse substantię, esse spiritus, esse sapientię, esse bonitatis, esse omnipotentia, & cætera esse quæ in Deo concipiuntur. Etenim si bonum, inquit Bernardus lib. 5. de confid. cap. 6. si magnum, si sapientem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo (Est) instauratur, nempe hoc est ei esse, quod hoc omnia esse. Contrà verò sapientia, ut virtualiter distincta à cæteris dicit quidem esse, sed determinatum, quo Deus esse sapiens nominatur, non autem quo esse simpliciter dicitur; cum verò esse dicitur, totum esse prædicatur, nullo excluso. Neque putes in ipso esse, virtute tantum & potestate, non autem actu & formaliter contineri omnes perfectiones Deo conuenientes, quia cum nulla perfectio diuina præscindat ab esse, omnis perfectio formaliter continetur in ipso esse.

82. Ex hac nostra opinione improbantur reliquæ. Nam prima assignat aliquid potentiale, quod repugnat actu puro. Secunda, aliquid inadæquatum, præcisum à perfectionibus prioribus substantię spiritus, &c. & excludit perfectiones volitionis, iustitiae, omnipotentiae, &c. quæ sunt de conceptu quiditatio Dei. Tertia assignat pro formalis constitutio modum, est enim infinitas modus rei infinita, sicut finitas modus rei finitæ: modus autem nunquam assignatur pro formalis constitutio rei, quia modus non est forma, qua res est, sed quod est, cum tamen formalis constitutio res maximè & primò sit.

83. Obijcies esse illimitatum, est ratio transcendentalis in Deo, competens omnibus perfectionibus & attributis: formale autem constitutio debet esse ratio aliqua propria, cōdistincta ab alijs perfectionibus communibus eiusdem rei, ut constat de Rationali, quod est specificum constitutio hominis. Vnde Aristot. 3. Met. tex. 10. & 11. docet, ens in nullius definitione ponendum esse, quia per illud definitum à nullo distinguitur. Respon. prīmo negando Maiorem: Nam esse illimitatum, prout est formale constitutio Dei, dicit illimitationem in omni genere entis simpliciter; ut autem conuenit singulis perfectionibus, & attributis diuinis, ut virtualiter inter se distinctis, dicit illimitationem in certo dumtaxat genere, puta sapientia, vel iustitia.

84. Secundò distinguenda est minor, de formalis constitutio simplicis vel composita naturæ: etenim vera est de formalis constitutio essentia composita, non autem simplicis. Cuius discriminis ratio est: quia quando essentia est composita, potest ratio propria distingui à communi, secus quando essentia est simplex: quia tunc ratio propria & communi

nis est eadem, ut constat in supremis generibus, & ultimis differentijs: in Deo autem cum essentia sit simplicissima, ratio constitutio propriæ non præscindit à communi, sed eam formaliter includit. Vnde non est paratio de rationali. Aristot. autem loquitur de ente creato, per quod nulla res differt ab alia; non autem de increato, per quod & Deus differt à creatura, &c. ut comprehendit torum esse simpliciter, differt à quolibet esse particuliari diuino tanquam includens ab inclusu.

85. Obijcies 2. esse actus essentię; ergo est ea posterius; ergo non potest illam constitutio. Vtraque consequentia patet. Antecedens probaturum ex Aug. 5. de Trinit. cap. 2. & Anselmo in Monol. c. 5. affirmantibus, ita loquuntur: habere essentiam ad esse, sicut lucem ad lucere, vitam ad vivere, sapientiam ad sapere. Tum quia esse est effectus formalis essentiae, forma autem præcedit suum effectum formalē. Resp. Esse sumi dupliciter, uno modo substantiæ, alio adiectiū. concedo igitur, esse concipi ut a & cum essentia, non adiectiū, ut in creatura, sed substantiæ, cum sit ipsam esse Dei substantia. Aug. autem & Ansel. loquuntur iuxta nostrum imperfectum modum concipiendi.

86. Obijcies 3. Limitatio & finitas non est constitutio creaturæ: ergo neque illimitatio & infinitas erit constitutio Dei. Resp. Nego cōsequentiam. Ratio discriminis: quia limitatio & finitas de formalis dicit defectum perfectionis; defectus autem non potest rem primò constituere, cum supponat anterius fundamentum in quo fundetur: illimitatio autem & infinitas importat perfectionem, quæ potest rem primò constituere.

87. Ex dictis patet ad primum primæ sententiae. Etenim concedo, Deum esse essentia liter vitam & intellectum, sed inadæquate; formale autem constitutio rei simplicis, debet adæquate rem exprimere. Ad secundum, nego consequentiam, eiisque probationem ob eandem rationem assignatam.

88. Ad Fundamentum secundæ, nego Deum esse tantum essentia liter viventem. Cæterum dicuntur creaturæ ob gradum intellectui, esse ad imaginem Dei, quia hæc perfectio est potior in creaturis. Vnde ea tantum constituit carum essentiam: in Deo autem licet ratio intellectui comparata ad cæteras sit perfectior; comparata tamen ad omnes quæ constituant per se primò & secundum quod ipsum Deum, non est perfectior. Ad imperfectam autem imaginem, qualis est creatura respectu Dei, sat est quæcumque similitudo.

89. Ad primum tertiae, Resp. Infinitatem sumi dupliciter, primò pro attributo infinitatis. Secundò pro materiali connotato infinitarum perfectionum. Infinitas primò modo est essentia Dei, sed inadæquate, quia non solum constituitur per infinitatem, sed per reliquas etiam perfectiones. Secundo modo est adæquate, verum quia reliquas perfectiones non importat directè & per se primò, ut requiritur ad formale constitutio rei, sed

tantum

Bernardus

Aristot.

August.

Anselmus.

Aristot.

tantum indirecte & connotatiuē, nequit eſe Deitatis constitutiuum. Ad ſecundum, nego minorem, cuiusque probationem; etenim, vnumquodque attributuā eſt in ſuo genere infinitum. Ad tertium concedo minorem. Nam eſe ſecundūm totam latitudinem eſſendi eſt perfectius infinita, & quatenus infinita restringitur ad ſolum attributum infinitatis, & quatenus indirecte connotat infinitas perfectiones, atque adeo illud potius, quā hāc, ponendum eſt constitutiuum Deitatis. Ad quartum nego minorem; eſt enim finitas modus rei creatae, ſupponens eſentiam ut fundamentum. Ad quintum nego, Deitatem eſſe perfectissimam per ſolum attributum infinitatis. Ad ſextum dico, Damascenum loqui de infinite ſecundūm eſſe, quod eſt pro nobis.

S E C T I O V.

An attributa ratione inter ſe, & ab eſentia diſtinguantur?

90. **H**ACTENVS de eſentia & attributis ſecundūm ſe; nunc de illis diſputandum eſt per ordinem ad intellectum creatum, illa inter ſe diſtinguentem.

Aureolus.
Ariminens.
Aliacensis.
Maior.
Gabriel.

Aureolus.

S. Thomas.
Durandus.
Richardus.
Capreolus.

91. **P**RIMA ſententia Aureoli in 1. diſt. 8. p. 3. ar. 6. proposit. 2. & diſt. 45. ar. 3. proposit. 1. Ariminensis diſt. 8. q. 2. ar. 2. Aliacensis q. 6. ar. 2. Maioris q. 1. Gabr. diſt. 2. q. 1. & 2. Negantium, ea inter ſe vel ab eſentia ratione diſtingui poſſe, niſi ſola connotatione extrinſeca: eadem quippe Deitas, ut connotat effectum à ſe producibilem, dicitur omnipotētia, ut connotat res ſibi obiectiuē preeſentes, ſapienſia nuncupatur. Fundamentum eorum eſt, quia quod natura ſua eſt indiſtinctum, nequit per extrinſecum diſtingui; eſentia autem Diuina natura ſua eſt indiſtincta: ergo nequit per extrinſecam rationem diſtingui. Conformat Aureolus primò, quia hāc diſtinctio ſuſſicit ad ſaluanda contradicitoria, & omnia quā de natura Diuina preeſidantur; nam licet in recto per plura attributa impoſtetur idem, in obliquo tamen importantur diuersa. Secundò quia maior eſt perfectio, nullam in Deo, ne ratione quidem multiplicitatem admittere.

92. **S**ECUNDA ſententia S. Th. q. 7. de potentia ar. 6. opuſculo 9. q. 1. 2. & 3. & in primo diſt. 2. q. 1. ar. 3. Durandi q. 3. Rich. ar. 1. q. 3. & 4. & diſt. 3. ar. 2. qu. 1. ad primum, Capreoli diſt. 6. qu. 4. ar. 1. conſtruione 2. & aliorum communis, affirmantia ea inter ſe & ab eſentia ratione cum fundamento in re diſtingui poſſe. Quā diſtinctio à modernis Theologis, diſtinctio rationis ratiocinatā appellatur: & conſtitit in pluralitate conceptuum conuenientium rei, quā ob ſuſi perfectionem & plenitudinem nequit uno conceptu adēquare penetrari. Hęc eadem potest diſtinctio ex natura rei, non quidem actualis & formalis, ſed fundamentalis & virtualis; & diſtingui-

tur contra diſtinctionem rationis ratiocinantis, quā nullum habet fundamentum in re, ſed pendet ex mera ratione ratiocinante ac diſtinguente.

93. Hāc ſententia verior eſt & ſequenda. Fundamentum ſumitur tum ex plenitude diuini eſſe, vnitissimē continentis multas perfeſiones, quāe in creaturis diſtinctā ſunt; tum ex imbecillitate & imperfectione nostri intellectus, nō valentis uno aetu exprimere, quidquid perfectionis eſt in ſimpliciſſima illa Deitate. Quo fit, ut duū varijs conceptibus naturam illam exprimit, in varias perfectiones diſtinguat obiectiuē, quāe re ipſa aetu ſubiectiuē diſtinctā non ſunt, niſi tantum virtualiter, & inchoatē.

94. Secundò argumentor contra Auctores primae scientiæ: quia licet plerumque diuina attributa concipiuntur diſtinctā, per habitudinem ad diuersa connotata extrinſeca: falſum tamen eſt, ea concipi diſtinctā per ſolam connotationem extrinſecam, ſed ratione etiam intrinſecā preeſuppoſita ab hoc vel ab illo extrinſeco connotato; velut ſapienſia & omnipotētia non diſtinguuntur ſola connotatione obiecti intelligibili, & producibili: ſed intrinſecā etiam ratione preeſuppoſita in ipſo Deo ab obiecto intelligibili, & producibili, ratione cuius dicitur Deus intrinſecē ſapienſia, intrinſecē potens: alia enim ratione diuerſa Deus concipi obiectum, & producit effectum: quoniam, ſi, per imposſibile, poſſet producere omnia & non poſſet intelligere omnia, haberet perfectionem omnipotentia, nō haberet perfectionem omniscientia. Conſir. nam pura connotatione nullam ponit intrinſecam perfectionem in connotante: attributa autem ponunt in Deo perfectionem intrinſecam: ſunt enim perfectiones ſimpliciter ſimplices, quāe meliores ſunt ipſa quam non ipſe: ergo nequeunt ſola connotatione obiectorum diſtingui.

95. Tertiò: Si Deus diceretur bonus aut ſapiens per ſolam connotationem bonitatis, aut ſapienſia, quam cauſat, vel cauſare poſteſt; dici etiam poſſet terra aut cœlum per connotationem terræ, aut cœli, quod cauſat, vel cauſare poſteſt.

96. Ad fundamentum Primæ Resp. quod in le indiſtinctum eſt, non poſſe extrinſecā noſtitā in ſe ipſo diſtingui; poſſe tamē obiectiuē in ordine ad varios conceptus inadæquatē ex preeſtibus eandem rem, ſecundūm varias perfectiones in ea virtualiter diſtinctas. Ad priorem Conſir. concedo, ex ea ſaluari contradicitoria, non tamen ſaluari intrinſecam perfectionem, quam attributa in Deo dicunt. Ad posteriorem nego aſſumptum: etenim maiorem perfectionem ſupponit in Deo virtualis multiplicitas rationum formalium, quāe vniſtas: quia illa ſupponit eminentēm perfectionem equipollentem multis, quam nō ſupponit hāc lege Capreol. in p. d. 2. qu. 3. ad 2.

Capreolus.

SECTIO

SECTIO VI.

*An distingui possint attributa in Deo
sine respectu ad creaturas?*

Non disputamus hic, an ratione alicuius peculiaris repugnantia, nequeat intellectus aliquis attributa in Deo distinguere sine respectu ad creaturas; nam saltem de intellectu viatoris omnes fatemur, non posse illum viā inventionis attributa cognoscere, & multò minus ea distinguere sine ordine ad creaturas, cūm nequeat illa cognoscere, nisi ex perfectionibus creatis distinctis, ex quibus assurgit ad increata: solum igitur disputamus de obiecto ipso secundum se, præscin-
dendo à qualibet peculiari repugnantia, quæ esse posset ex parte alicuius intellectus, an possint attributa in Deo distingui, sine vlo respectu ad creaturas.

98. **P**RIMA sententia Henrici in summa art. 51. q. 1. & quodlib. 5. q. 1. S. Thom. in primo dist. 2. q. 1. art. 3. Bacconi q. 2. art. secundo. Aureoli dist. 8. parte 3. art. 3. Capreoli q. 4. ad argumenta ultimo loco addu-
cta, Torres in 1. p. q. 28. art. 2. disp. 2. dub. 3. Gillij lib. 2. tract. 6. c. 11. & aliorum affir-
mantum, Deum in se ipso sine vlo respectu ad creaturas, per solum respectū ad se ipsum, varia distinguere perfectiones attributales: quia cognoscendo se vt veracem, cognoscit se vt obiectum intellectus, cognoscendo verō se vt bonum, cognoscit se vt obiectum voluntatis, atque adeō cognoscit in se ipsoveritatem virtualiter distinctam à bonitate. Idem à for-
tiori docent de intellectu creato beatorum.

99. **P**robatur hæc sententia primò: quia sicut se res habet ad esse, ita & ad cognoscī: sed Deus independenter à creaturis, actu di-
stinctis, habet virtualem distinctionem sua-
rum perfectionum: igitur cognoscī possunt sine ordine ad illas. Major cum consequentia con-
stat. Minor probatur. Nam multiplicitas realis creaturarum possibilium, supponit multiplicitatem virtualem diuinarum per-
fectionum: ergo virtualis distinctio diuinarum perfectionum, præcedit quamcunque di-
stinctionem realem creaturarum. Ante-
cedens ostendo, quia pluralitas non potest ori-
ri ab uno in quantum uno, sed in quantum vir-
tute multipli: sed pluralitas creaturarum est à Deo: igitur in ipso Deo præcedere debet virtualis multiplicitas, per quam possit in actu reduci possibilis multiplicitas creatu-
rarum.

100. **S**ecundò. Potest diuina essentia co-
gnosci pluribus notiis inadæquatis nullo cognito ordine ipsius ad creaturas: ergo distin-
gui possunt eius attributa sine vlo ordi-
ne ad res actu distinctas.

101. **T**ertiò. Si nulla possibilis esset crea-
tura, adhuc Deus cognosceret se sub ratione veri, & diligeret se sub ratione boni: ergo,

circumscripto quoquis ordine ad creaturas, Deus in se ipso cognoscit hanc virtualem distinctionem suarum perfectionum.

102. **Q**uartò. Quod est ratio maioris di-
stinctionis, potest esse ratio minoris distin-
ctionis: sed fecunditas diuinæ naturæ est principium distinctionis realis personarum, quæ est maior; ergo poterit esse ratio distin-
ctionis virtualis attributorum, quæ est mi-
nor.

103. **Q**uintò. Nullum posterius potest esse causa prioris, sed perfectiones creatæ sunt posteriores increatis; ergo non possunt esse causa distinctionis perfectionum increa-
tarum.

104. **S**extò. Saltem intellectus & volun-
tas diuina cognosci possunt vt virtualiter di-
stincta, absque ordine ad creaturas, per re-
spectum ad processiones diuinæ, quarum
sunt principia.

105. **S**ECUNDA sententia Durandi in 1. *Durandus.*
dist. 2. q. 3. num. 15. & dist. 12. q. 1. n. 25. *Heruæi.*

Heruæi. q. 2. §. quantum ad secundum, & dist. *Argent.*

Argent. art. 3. Goffredi apud Aureolum, in primo *Goffredus.*

dist. 8. q. 3. art. 1. Palatij disp. 2. ad finem, *Palatius.*

Vasquez 1. p. q. 117. & 118. *Vasquez.*

Suar. lib. 2. de attributis diuinis cap. 22. num. 13. & alio-*Suarez.*

rum negantium, possit attributa in Deo co-
gnosci virtualiter distincta absque vlo ordi-
ne ad creaturas, in quibus huiusmodi per-
fectiones reperiuntur distinctæ. Fundamen-
tum huius sententiae est: quia hæc virtualis
distinctio attributorum in Deo, est per ex-
trinsecam denominationem à reali distin-
ctione perfectionum creatarum. Implicat
autem cognosci denominatum, sine ordine
ad formam denominantem: ergo implicat
cognosci virtualem distinctionem attributo-
rum in Deo, sine ordine ad realem distin-
ctionem creaturarum.

106. **D**ICO primò. Implicat, in Deo co-
gnosci perfectiones virtualiter distinctas,
quæ nullum habent fundamentum realis di-
stinctionis in ipso Deo, sine respectu ad crea-
turæ realiter distinctas. Fundamentum est,
quia implicat, in re simplici cognoscere plura
virtute distincta, nisi per ordinem ad plura
actu distincta. Antecedens probo: quia co-
gnoscere plura in re simplici virtute distin-
cta, est cognoscere rem simplicem, vt æqui-
pollentem pluribus actu distinctis: igitur re-
pugnat; in re simplici cognoscere plura vir-
tute distincta, sine ordine ad plura actu di-
stincta. Consequens patet: quia implicat,
cognoscere vnum relativum, non cognito al-
tero correlatiu: ergo implicat cognoscere
æquipollentiam multorum, non cognitis
multis, quorum est æquipollentia. Ante-
cedens ostendo: quoniam in re simplici, vt sic,
nullum potest esse apparetum fundamentum
multiplicitatis; ergo ex se nullum potest in-
tellectui distinctionem obijcere: ergo si qua
in ea distinctio concipiatur, concipienda ne-
cessariò est, per ordinem ad res actu distin-

cas, quatenus illis virtute & perfectione aequipolleat.

107. Confirmatur quia implicat, cognoscere potentiam, non cognito termino talis potentiae: ergo implicat, cognoscere virtualem distinctionem attributorum in Deo, non cognito termino talis distinctionis: atque terminus talis distinctionis non sunt attributa, ut sunt quid vnum in Deo, quia, ut sic, non possunt obijcere intellectui, nisi unitam quam habent in se; sed ut aequipollent distinctionis perfectionibus creatis.

108. DICO 2. Perfectiones, quae habent fundatum realis distinctionis intra Deum, possunt, & de facto ab increato, & beatorum intellectu cognoscuntur, virtualiter distinctiones, absque ullo respectu ad creaturas. Est Heruæi quodlib. 3. quæst. 3. ar. 3. Fundamentum est: quia tales perfectiones habent sufficiens fundatum virtualis distinctionis intra Deum: ergo non est recursum ad realem distinctionem creaturarum. Consequenter patet: quoniam in tantum perfectiones prioris generis non possunt cognosci, ut virtualiter distinctiones, nisi per respectum ad realem distinctionem creaturarum, in quantum nullum est sufficiens fundatum in ipso Deo: ergo quae habent sufficiens fundatum in ipso Deo, non est opus, ad hoc ut cognoscantur, virtualiter distinctiones, recurrere ad realem distinctionem creaturarum. Antecedens probo: quoniam realis distinctione personarum ac processionum, sine ullo ordine ad creaturas, præbet sufficiens fundatum cuiuscumque intellectui virtualiter distinguendi ea, quae sunt vnum & idem in Deo.

109. Hoc autem sic ostendo. Nam Pater communicando Filio & Spiritui sancto solam naturam, non communicata paternitate, habet sufficiens fundatum virtualiter distinguendi naturam à paternitate, filiatione & spiratione tam actiuæ, quam passiuæ, cum videat naturam communicari, non communicata paternitate, filiatione, & spiratione, tam actiuæ, quam passiuæ, ijs personis, quibus natura ipsa communicatur. Secundò, Producendo personam Filij & Spiritus sancti, non producta natura, habet sufficiens fundatum virtualiter distinguendi naturam à personalitatibus, siquidem videt produci personalitates Filij & Spiritus sancti, non producta eorum natura. Tertiò, Videndo filium produci secundum filiationem, & non secundum spirationem actiuam, quæ tantum communicatur cum natura ipsa Patris, habet sufficiens fundatum distinguendi filiationem à spiratione actiuæ. Quartò, Cognoscendo, quod ipse sit productus Filij per paternitatem, & non per spirationem actiuam; contrà verò, quod sit productus Spiritus sancti proxime per spirationem actiuam, & non per paternitatem; habet sufficiens fundatum distinguendi paternitatem à spiratione

actiuæ. Quintò, Intuendo communicari filio ex vi Originis solam intellectu, Spiritui vero sancto, solum amorem, habet sufficiens fundatum distinguendi virtualiter intellectu, & volitione. Sextò, Videnti Pater, se opponi Filio secundum relationem paternitatis, non opponi secundum naturam, habet fundatum distinguendi virtualiter naturam, à paternitate. Nam quoniam maius fundatum habere potest Deus, hæc omnia in se ipso virtualiter distinguendi, quæ quod videat vnam & eadem simplicem entitatem communicari, & non communicari, producere & produci, opponi & non opponi? Cum enim nequeant hæ proprietates secundum eandem omnino rationem conuenire Deo: necessariò concipere debet in se ipso aliquam saltem virtualem diuersitatem in ipsis rationibus formalibus, propter quas eidem indiuisibili entitati potius conueniat producere, quæ produci, communicari, quæ non communicari, opponi quæ non opponi: ergo hæ omnia sine ullo respectu ad creaturas, Deus in se ipso videt virtualiter distinctiones.

110. DICES. Actualis distinctionis rationis formaliter consistit in extrinseca denominatione, proueniente à distinctionis conceptibus inadæquatis: sed nec Deus, nec beati distinctiones formant conceptus inadæquatos de essentia & relationibus diuinis, ergo. Minor patet. Maior probatur: quia omnis denominatio prouenire debet ab aliqua forma actu denominante: forma autem actu denominans essentiam à relationibus distinctionem, non est distinctione aliqua in re ipsa existens; ergo aliqua alia existens in intellectu, virtualem distinctionem concipiente. Atqui intellectus diuinus & beatorum non distinguunt per inadæquatos conceptus essentiam à relationibus; ergo non concipit virtualem distinctionem inter essentiam & relationes.

111. Resp. Aliud esse, Deum, & beatos actu distinguere in Deo ea, quæ actu distinctiones non sunt; aliud cognoscere virtualem seu fundamentalem distinctionem, per ordinem ad terminos actu distinctiones. Primum, nec Deus nec beati faciunt: quia ad hoc, ut argumentum probat, necessaria est actualis distinctionis conceptum inadæquatorum, quam nec Deus, nec beati formant. Secundum & Deus, & beati virtualem distinctionem cognoscunt, per ordinem ad terminos actu distinctiones, in ordine ad quos dicitur virtualis distinctionis. Vnde est in Deo talis distinctionis virtualem obiectuè, quia illam cognoscit, non autem subiectuè, quia illam non format per inadæquatos conceptus, sicut illam format intellectus viatoris creatus.

112. Ad primum primæ, distinguendum est de duplice distinctione virtuali incompleta, & completa, seu inchoata & perfecta: rursus de perfectionibus, quæ habent fundatum realis distinctionis intra Deum, & de ijs quæ nullum habent fundatum realis distinctionis intra Deum. Concedo igitur

minorem

minorem de virtuali distinctione, etiam completa & perfecta, respectu eorum perfectionum, quae fundamentum realis distinctionis habent intra Deum: nego autem minorem de completa & perfecta distinctione virtuali; concedo tamen de incompleta & inchoata, respectu eorum perfectionum, quae nullum habent fundamentum realis distinctionis intra Deum. Est autem inchoata seu incompleta distinctione virtualis, ipsa plenitudo diuini esse, ut conceptibilis per aequivalentiam ad plura actu distincta: completa vero, est ipsam plenitudo essendi, concepta ut aequivalens pluribus actu distinctis: nam ipsa virtualis distinctione perfectionum in re existens, aet quodammodo completur per actualem comparationem ad perfectiones actu distinctas. Ad probationem Minoris concedo, multipliciter creaturarum possibilium, supponere in Deo multipliciterem remotam, non autem proximam diuinorum perfectionum. Quod autem dicitur, ab uno, in quantum uno, oriri non posse multipliciterem, distinguendum est, de uno formaliter, & concedo, de uno eminenti qualis est Deus, & nego: Etenim a tali uno oriri potest multiplicitas perfectionum. Iuxtabanc doctrinam explicandus est S. Thom. ut non concedat proximum & complectum fundamentum distinctionis virtualis in Deo, sed tantum remotum & inchoatum. Lege ipsum I. p. q. 13. art. 4. & q. 7. de poten. art. 6.

113. Secundum argumentum, ut intentum probet, intelligi debet de notitiis claris diuinae essentiae, nam de obscuris & enigmaticis, cum ille non terminentur ad perfectiones increatas immediatae, sed ad perfectiones creatas, quibus mediatis representantur increatas: argumentum nullam habet vim: atque implicat, quacumque notitia clara Deum videri inadquatè, quin totus quoad omnia ipsius attributa & perfectiones videatur, ut suo loco constabit: atque adeo implicat, per plures notitias plura distinguere posse attributa in Deo, eò quod nullum attributum videri potest per unam notitiam, quin & per eandem videantur reliqua omnia.

114. Ad tertium distinguo antecedens: prescripto ordine ad creaturas, Deus intelligeret se sub ratione veri, prescisa ratione boni, & diligenter se sub ratione boni, prescisa ratione veri; nego: etenim sicut, prescripto ordine ad creaturas, non distinguere Deus suam intelligentiam a dilectione; ita nec obiectum intelligentis ab obiecto dilectionis, sed eodem indivisibili actu se totum intelligeret, se totum diligenter, nulla concepta virtuali distinctione, neque inter intelligere & diligere, neque inter seipsum intellectum & dilectum. Cuius ratio est, quia virtualis distinctione inter verum & bonum ex parte obiecti, originatur ex virtuali distinctione inter intelligentem & volitionem ex parte potentiae, sed eas non posset concipere virtualiter distinctas sine respectu ad creaturas, aut saltem sine ordine ad reales processiones,

intra ipsum Deum existentes: ergo neque hæc virtualiter distincta concipere posset, sine consimili respectu ad creatas actu distinctas.

115. Ad quartum falsa est universaliter maior: Nam potest distinctione minor esse diversæ rationis à distinctione maiore, atque adeo non recte una infert exalia. Talis est distinctione realis personarum, & virtualis attributorum: nam illa fundatur in reali origine personæ producentis & productæ, quæ necessariè infert realem distinctionem inter ipsas personas producentes & productas; hec autem in eminentia virtutis, cum aequipollentia ad multa actu distincta extra Deum, quæ concipi nequit sine respectu ad multa actu distincta extra Deum. Nam quemadmodum prior concipi nequit sine respectu ad actu distincta intra Deum; ita nec posterior sine respectu ad actu distincta extra Deum: cum non minus una, quam alia in sui conceptibilitate pendeat à termino, quem essentialiter importat.

116. Ad quintum, distinguo Minorem. Perfectiones creatæ sunt posteriores increatis quoad entitatem, & concedo; quoad completam distinctionem virtualem inter se, & nego: sicut visio est posterior obiecto quoad entitatem, quia producitur ab illo; quoad denominationem vero visi est prior obiecto, quia denominat illud visum, tanquam formam subiectum: ita perfectiones creatæ sunt posteriores increatis quoad entitatem, quia producuntur ab illis; quoad denominationem vero complectæ distinctionis virtualis, sunt priores, quia complectent illam per modum termini extrinseci respectus. Ad sextum patet ex secunda Conclusus.

S E C T I O VII.

An attributa diuina, ut à nobis concepta, essentiam, & se ipsa mutuo includant?

117. PRIMA sententia Richardi in primo Richardus. dis. 3. art. 2. q. 1. ad primum. Rub. bionis q. 1. art. 2. §. Hoc premissa. Caprol. Caprolus. dist. 8. q. 4. art. 3. ad argumenta primo loco inducta contra secundam conclusionem, & ad argumenta Aureoli. Vasquez I. p. disp. Vasquez. 119. c. 2. Gilli lib. 2. Tract. 2. c. 7. & 8. & Gillius. aliorum negantum: & videtur esse sententia. S. Doctoris in primo dist. 33. q. 1. art. 1. ad S. Thomas. ultimum. ubi alia, inquit, est ratio scientie & substantie, sicut in creaturis, alia est ratio scientie & qualitatis. & à fortiori sequitur ex doctrina Scotti, à parte rei distinguenter essentiam Scottus. ab attributis, & attributa ipsa inter se.

118. Probatur primò, ex Scriptura & Patribus, qui diuinæ perfectiones tanquam plures & intelligunt & explicant. Ioan. 16. Omnia Ioan. 16. quæcumque habet Pater, meas sunt, inquit Christus: intelligit autem perfectiones increatas,

Rom. 1.

Bernard.

quas per aeternam generationem Christus accepit a Patre. Rom. 1. *Inuisibilia Dei per ea, que facta sunt, intellecta conspicuntur.* Bernard. 5. de Confid. cap. 5. *Deus, inquit, amat ut caritas; nouit ut veritas; sedet ut auctoritas; dominatur ut maiestas; regit ut principium; tuetur ut salus; operatur ut virtus; reuelat ut lux; afficit ut pietas, quæ omnia pluralitatem atque aedem obiectuum exclusionem vnius ab altero important.*

119. Secundò probatur ratione, quoniam ea tantum mente concepta sese mutuò includunt, quorum ratio vnius obiectuè relucet in conceptu formalis alterius; atqui ratio vnius attributi non relucet obiectuè in conceptu formalis alterius; ergo. Maior constat: nam quemadmodum ea tantum secundum rem se mutuò includunt, quorum entitas vnius existit in entitate alterius; ita ea tantum secundum rationem se mutuò includent, quorum ratio vnius obiectuè relucet in conceptu formalis alterius. Minorem probbo; quia in conceptu formalis diuinæ sapientiæ non relucet obiectuè perfectionis diuinæ iustitiae, & è conuerso. Alioqui dum conciperemus in Deo sapientiam, conciperemus simul & iustitiam, & reliqua attributa.

S. Thom.

120. Confirmatur. Quia id tantum exprimit conceptus formalis, quod significat nomen; nomina enim, auctore S. Thomae 1. parte quest. 13. art. 1. & primo con. gen. cap. 35. significant rem mediante conceptione; cum sint signa eorum, quæ sunt in anima, passionum. atqui nomen sapientiæ diuinæ importat solam perfectionem sapientiæ; ergo & conceptus sapientiæ diuinæ exprimit solam perfectionem sapientiæ.

121. Tertiò: Attributa concipiuntur ut proprietates, manantes ab essentia, ergo nequeunt includere essentiam. Antecedens constat, quia concipiuntur ad instar proprietatum creatarum. Consequentia vero probatur; quia nequit aliquid concipi ut proprietas essentiæ, & simul ut includens essentiam; alioqui conciperetur ut prius, & posterius seipso: prius, quatenus deberet concipi ut constituens essentiam; posterius, quatenus conciperetur ut fluens & posterius essentiæ.

122. Quartò, si quodlibet attributum includeret essentiam, & reliqua omnia; de quolibet posset cum reduplicatione prædicari essentia & reliqua omnia; consequens autem est falsum, ergo & antecedens. Sequela constat; nam quidquid est de essentia, potest cum reduplicatione prædicari de eo, cuius est de essentia: nam semper reduplicatio cadit super essentialia. Minor probatur; quia nequit intellectus reduplicatiuè prædicari de Voluntate, & vice versa. alioqui valerent istæ propositiones: Pater Voluntate generat; Intellectu spirat; Intellectu vult; Voluntate intelligit, si hæc de Intellectu, & Voluntate cum reduplicatione prædicari possent.

123. Secunda sententia Aureoli in primo dist. 1. quest. 1. art. 2. Torrez 1. p. q. 2. art. 2. disput. 2. dub. ultimo. Molinæ ibid. disput. 4. Zumel quest. 8. dub. tertio. Suarez lib. 1. de essentia Dei cap. 12. & 13. Granadi in 1. p. Tract. 2. disp. 2. Affirmantium, quæ probabilior est, & procul dubio S. Doctoris, primo cont. gent. cap. 45. 73. 92. 98. 101. & lib. 2. cap. 8. vbi de singulis attributis, Intellectus, Voluntatis, Virtutis, beatitudinis & potentiarum, non solum docet includere essentiam, sed esse ipsammet essentiam Dei.

124. Probatur primò, manifesta auctoritate Anselmi in Monol. c. 16. *Quemadmodum*, inquit, *vnum est quidquid essentialiter de summa substantia dicitur; ita ipsa uno modo, una consideratione est, quidquid est essentialiter.* *Cum enim aliquis homoducatur & corpus, & rationalis, & homo, non uno modo vel consideratione hæc tria dicuntur: secundum enim aliud est corpus, & secundum aliud rationale, & singulare horum non est totum, id, quod est homo; illa vero summa essentia nullo modo sic est aliquid, ut illud idem secundum alium modum, aut secundum aliam considerationem non sit: quia quidquid aliquo modo essentialiter est, hoc est totum quod ipsa est: quo testimonio nil potest esse pro hac sententia clarius: quo non modò affirmatur, quidquid de Deo dicitur, esse ipsam essentiam Dei totam secundum rem, verum etiam secundum considerationem.*

125. Secundò probatur ratione, & primò ab absurdo: Etenim nisi dicamus, quodlibet attributum diuinum, etiam ut conceptum à nobis, implicitè includere essentiam & reliquias perfectiones diuinæ, necessariò in Deo concedenda esset aliqua compositio Metaphysica: atqui hæc repugnat Deo: ergo. Minor constabit infra, cum de summa ipsius simplicitate: nunc breuiter probatur: quia compositio Metaphysica exigit partes Metaphysicas, quarum una excludat à sua formalitate aliam, cum qua debet componere; hoc autem repugnat actui puro & illimitato in tota latitudine entis simpliciter. Nam sicut à parte rei ad nullam certam perfectionem limitatur; ita nec obiectuè & Metaphysicæ potest à nobis limitari. Alioqui conceptus obiectuus non correspondet subiectivo. Sequelam ostendo: quia si sapientia diuina ex. gra. nullo pacto obiectuè includeret essentiam, & reliqua attributa, eo ipso conciperetur ut apta ad Metaphysicæ componendum cum essentia, & reliquis attributis; quia conciperetur ut excludens à sua formalitate formalitatem essentiæ, & reliquarum perfectionum diuinarum; atque adeo ut apta constituere cum illis compositionem Metaphysicam consurgentem ex pluribus formalitatibus, sese obiectuè perfectè excludentibus: Nam hoc in omnium sententia sufficit ad Metaphysicam compositionem.

126. Resp. autem aduersarij, sapientiam diuinam non concipi ut positivè excludentem essentiam, quo pacto esset concipienda, ut posset

Aureolus.
Torrez.
Molina.
Zamel.
Suarez.
Granadus.
S. Thom.

vt posset Metaphysicè componere cum illa; sed tantum præcisiusè, non concepta nimis essentia, non autem positivè illa exclusa à formalitate sapientiæ. Sed contrà, tum quia hæc præcisiusa exclusio sat est, ad Metaphysicam compositionem, ad quam solum requiritur, vt formalitas vnius nullo modo concipiatur in formalitate alterius. Nam hoc ipso duas formalitates conciperentur, saltem exercitè aptæ ad componendum vnum tertium: Nam illa reflexio; qua vna pars concipiatur vt positivè excludens aliam, non tam facit ad compositionem, quæ ad certitudinem ipsius componentis, quod extrinsecum est compositioni: Modò enim formalitas vnius perfectè excludat obiectiuè formalitatem alterius, ex se apta censemitur ad componendum Metaphysicè, etiam nulla fiat reflexio, qua signatè cognoscatur positiva exclusio vnius à formalitate alterius. Tum quia, si formalitas sapientiæ perfectè præscinderet à formalitate essentiæ, non tantum præcisiusè, sed etiam positivè illam excluderet, quod sic probo.

127. Nam ista positiva exclusio, non debet sic intelligi, vt vna perfectio excludat aliam à parte rei, sed tantum obiectiuè, vt à nobis concepta. At hoc ipso, quod vna perfectio obiectiuè perfectè præscinderet ab alia, positivè excluderet in esse cognito & obiectiuo aliam. igitur si attributa diuina præscindunt obiectiuè perfectè ab essentia diuina, excludunt positivè illam. Cösequentia elucet. Maior constat: quoniam hoc ad Metaphysicam compositionem non requiritur, vt pater de gradibus Metaphysicis, qui, vt suppono, non se excludunt à parte rei in eadem essentia, quam Metaphysicè componunt: atque adeo neque vt substantia conceptibus nostris, debent hoc modo se excludere. Alioqui conceptus obiectui non corresspondent rebus ipsis à parte rei existentibus. Minor, in qua sita est tota præsens difficultas, probatur: nam perfectio, quæ obiectiuè perfectè præscindit ab alia, non includit obiectiuè illam; ergo excludit obiectiuè illam: ergo non tantum præcisiusè, sed etiam positivè excludit illam quoad esse cognitū & obiectiuum. Antecedens patet: quia præscindere perfectè obiectiuè, est non includere perfectè obiectiuè. Vtraque Cösequentia probatur, quia quod non includit obiectiuè aliud, potest de eo affirmari, & de facto ab aduersariis affirmatur ipsa obiectua exclusio hoc modo: ratio sapientiæ, vt à nobis concepta, non est ratio bonitatis; nec contrà. Sed quod hoc modo excludit obiectiuè aliud, non solum negatiuè, sed etiam positivè excludit illud. Nam quæ maior positiva exclusio, quæ positiva affirmatio exclusionis?

128. Confirmatur, nam ita se habet vnum esse obiectuum ad aliud esse obiectuum, sicut vnum esse subiectuum ad aliud esse subiectuum: sed hoc ipso, quod vnum esse subiectuum non includit in sua entitate aliud esse subiectuum, excludit positivè il-

lud, cùm de eo positivè affirmari possit exclusio alterius. Ergo hoc ipso, quod vnum esse obiectuum non includit aliud esse obiectuum, positivè excludit illud; quia etiam de ipso positivè affirmari potest exclusio alterius esse obiectui.

129. Tertiò probatur conclusio à priori. Quodlibet attributum conceptum vt diuinum, implicitè inuoluit in esse obiectuo ens à se, atque adeo illimitatum in omni genere entis simpliciter; ergo implicitè inuoluit essentiam & reliquas omnes perfectiones diuinæ. Consequentia constat: Nam ens illimitatum in omni genere entis simpliciter, non coarctatur ad perfectionem vnius tantum generis: sed complectitur vniuersum genus entis, atque adeo omnem omnino perfectionem. Antecedens probo: quia diuinum, vt diuinum, formaliter importat esse à se, ac proinde esse illimitatum in omni genere entis simpliciter: importat enim primum contra distinctiuum ab esse creato, hoc autem non est aliud, quæ esse à se. Hanc ipsam rationem tetigit S. Thom. opusculo 9. q. 1. cùm dixit: *Bonitas diuina est diuina Sapientia, ex hoc quod est diuina, non ex hoc quod est bonitas.* s. Thomas.

130. Sed respondere possent aduersarij, vt Sapientia concipiatur à nobis, vt diuina, sat esse si concipiatur illimitata tantum in genere sapientiæ: nam hoc modo rectè concipitur, vt condistincta à sapientia creata. Sed contrà primò, quia esse diuinum, est analogum ad omnes perfectiones increatas: de ratione autem analogi est, vt si concipiatur, totum concipiatur. Repugnat igitur concipere sapientiam vt diuinam, & non concipere illam, vt implicitè inuoluentem omnes perfectiones increatas. Maior constat: quia repugnat, à perfectionibus diuinis abstracti conceptum vniuocum: aliqui posset inter eas concipi vera compositio Metaphysica ex duobus conceptibus vniuocis. Minor probatur, quia in analogo, ob sui simplicitatem non sunt plures conceptus partiales distinguibilis; vnde si concipiatur, totum concipi debet: ergo si concipiatur sapientia vt diuina, concipi debet saltem implicitè cum tota plenitudine essendi, quam dicit esse diuinum, & non tantum cum partiali esse sapientiæ.

131. Confirmatur: nam ex eo, quod ens est analogum ad substantiam & accidentem, implicat concipere illud, & non concipere, vt implicitè inuolens utrumque. Ergo ex eo, quod diuinum est analogum ad omnes perfectiones increatas, implicat concipere illud, & non concipere, vt implicitè inuolens omnes perfectiones increatas. Secundò, quia hoc modo sapientia non cōciperetur vt actus purus, de cuius ratione est, vt in nullo genere perfectionis possit perfici. Atqui sapientia diuina, concepta illimitata tantum in genere sapientiæ, conciperetur vt vterius perfectibilis in alio genere; ergo non conciperetur vt actus purus.

132. Tertiò. Ex consensu Patrū & Scho-

laeticorum, Deus est, quod melius & excellentius excogitari non potest: atqui si vnum attributum non includeret implicitè essentiam & reliquas perfectiones, Deus non esset, quod melius & excellentius excogitari nō potest: siquidem posset melius & excellentius excogitari, si nimirum quælibet ipsius perfectione concipiatur cum implicita inclusione omnium: sic enim conciperetur cum maiore vnitate, & implicitate in suis perfectionibus. Est enim Deus, vt Auerroes testatur 12. Met. tex. 37. in fine nobilitatis, vnitatis, & simplicitatis. quia sicut in ratione entis nihil potest ei addi; ita nec in ratione vnitatis & simplicitatis potest excogitari simplicius, & magis vnum: posset autem excogitari simplicius & magis vnum, si vnum attributum conciperetur cum exclusione aliorum.

133. Quartò. Omnes Patres docent, quidquid in Deo est, esse essentialiter Deum, nihilque in Deo est, quod Deus essentialiter non sit: atqui si vna perfectione conciperetur cum exclusione essentiae & reliquarum perfectionum, non quidquid in Deo est, essentialiter Deus esset: quoniam perfectione, quæ non includeret essentiam, non esset essentia: Deus: quia quod est essentialiter Deus, nequit concipi absque essentia Dei: cùm nequeat res concipi non conceptuarius essentia.

134. Quintò. *Esse obiectuum non debet difformari ab esse subiectu rei: sed quælibet perfectio Dei essentialiter est Deus; ergo quælibet perfectio debet obiectu esse Deus: non est autem obiectu Deus, nisi implicitè includat essentiam & omnia, quæ sunt in Deo: ergo.* Maior constat: quia non est vera conceptio, quæ non est iuxta exigentiam rei conceptæ. Minor assumpta patet ex supra disputatis. Minor subsumpta etiam constat: quia non concipiatur vt Deus, quod non concipiatur cum essentia Dei. Igitur si attributum Dei, non concipiatur vt inoluens essentiam Dei, non concipiatur vt Deus, sed vt proprietas Dei. Neque hinc tollitur distinctio rationis ratiocinatæ, quæ inter essentiam & attributa ipsa inter se cum communi Scholasticorum sententia supra concessimus: quia hæc saluator inter rationes explicitè conceptas. Nam ratio explicita sapientiæ, non est ratio explicita bonitatis. Quæ distinctio est maior, quæ definitionis & definiti. & iuxta hanc doctrinam explicatur S. Thomas citatus pro opposita sententia.

S. Thomas.
Ad Scripturas & Patres.

Ioan. 16.
Ioan. 10.

135. Ad primum primæ, deducimus ex Script. & Patribus, Resp. non esse contrarios, qui non negamus attributa, secundum esse explicitum intelligi, & nominari à nobis vt plura: nam licet secundum esse implicitum se mutuò omnia includant, & sint vnum, tamen secundum esse explicitum multiplicantur, & sunt plura. Vnde idem Christus, qui in numero plurali, Ioan. 10. expressit in numero singulari, dicens: *Pater mens, quod dedit mihi, manus omnibus est.*

136. Ad secundum distinguenda est mi-

nor, de reluentia explicita, vel implicita: concedenda est de explicita; neganda de implicita. Ad cuius probationem, eodem modo concedenda est sequela de implicita conceptione omnium, neganda vero de explicita. Sicut cùm concipimus ens, quod est analogum ad omnia inferiora, explicitè solùm concipimus rationem essendi; implicitè vero quidquid inferiora ipsa dicunt, ita cùm concipimus sapientiam diuinam, (nam de hanc tantum est controversia, non de sapientia, quæ abstractè concepta prædicatur de Deo & creaturis) explicitè concipimus solam perfectionem sapientiæ; implicitè vero quidquid perfectionis dicunt reliqua attributa. Ad Confirmationem pari modo distinguenda est minor: quia cum nomen imponatur ad significandum primariò conceptum mentis, sicut hic & explicitè significat vnam rationem, & implicitè reliquas, ita & nomen.

137. Ad tertium 1. Negandum est antecedens: potius enim attributa concienda sunt, vt constituentia essentiam, quæ vt proprietates manantes ab essentia; quoniam illa, non hæc conceptio conformatur rei conceptæ. Et ad probat. nego, illa concienda esse cùm ea imperfectione, quam inuoluunt perfectiones creatæ. Nam licet ex perfectionibus creatis concipiamus increas: non tamen concipere debemus cum imperfectione, quam ipsæ creatæ perfectiones includunt: atqui imperfectione est, concipere attributa vt proprietates ab essentia manantes, quia vt sic conciperentur, & vt accidentia Metaphysica extra ipsam constitutionem essentia. Secundò nego consequiam: patet enim in ipsis attributis entis, vnius, veri, & boni, quæ concipiuntur vt proprietates entis, & tamen includunt ipsum ens. Impossibile enim est, concipere vnum, verum, bonum, quin concipiatur ens: neque est absurdum, idem secundum diuersas rationes explicitas & implicitas concipi prius, & posterius seipso, imò hoc est necessarium in quilibet perfectione analogæ; quæ quia simplicissima est, concepta secundum vnam rationem explicitam, supponit seipsum secundum aliam rationem implicitam: vt perfectio explicitè importatur in ipsa perfectione substantiæ, implicitè vero in ipsa ratione entis, quæ superior est ad substantiam & accidentem. Ergo similiter perfectio sapientiæ diuinæ explicitè importatur per attributum sapientiæ, implicitè vero per essentiam, & reliqua attributa diuina.

138. Ad quartum Resp. rectè essentiam diuinam prædicari de attributis, & attributa de essentia; nec non de se mutuò etiam abstractè sumpta: tum quia tales prædications usurpant Patres, Augustin. 7. de Trinit. cap. 1. Eadem, inquit, sapientia est, quæ essentia. Basilius libro de Spiritu sancto cap. 19. Cn. inquit, bonitas est ipsa sapientia; Anselmus in Monologio cap. 15. Si queratur, quid sit ipsa summa natura, quid verius respondetur, quam

Bernard.

Augustin.

S. Thomas.

Molina.
Torres.

quām iustitia? eodem modo docet, prædicari reliqua attributa de Deo. Bernardus 5. de Consideratione c. 13. *Quid est Deus? longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum.* Idem August. 6. de Trinit. cap. 1. *Eadem, inquit, virtus qua sapientia, & eadem sapientia qua virtus: & cap. 7. eadem magnitudo qua sapientia, & eadem bonitas qua sapientia & magnitudo, & eadem veritas qua illa omnia.* Tum quia has prædicationses admittit S. Thom. 1. p. q. 32. ar. 3. ad tertium, & q. 39. art. 6. & in primo dist. 17. q. 1. ad tertium. Tum quia quæ sese analogicè includunt, possunt etiam in abstracto formaliter prædicari: ut perfectas est entitas, corporeitas est substantia. Cuius ratio est: quia quæ se analogicè includunt, cùm sint simplicissimæ rationes, facta quacumque abstractione semper sese obiectiuè includunt: quæ obiectiuæ inclusio requiritur, & sufficit ad formalem prædicationem: Talia sunt attributa diuina, ad invicem, & cum essentia comparata, quæ ob summam unitatem, & illimitationem, quacumque abstractione facta, semper sese obiectiuè includunt; atque adeo poterunt de se mutuò prædicari, non tantum identicè propter realem identitatem, sed etiam formaliter propter obiectiuam inclusionem. Confirmatur: quia magis propria est prædicatio, in qua prædicatum obiectiuè in subiecto includitur, quām in qua tantum includitur realiter & à parte rei, sed ita est identica prædicatio; ergo illa est plausquam identica, atque adeo formalis.

139. An autem prædictæ prædicationses sint concordæ etiam cum nota reduplicationsis, affirmat Molina: distinguit vero Torres, vt sit tantum vera prædicatio si nota reduplicatiua cadat supra essentiam, quæ communis est omnibus attributis: secus si cadat supra propriam rationem cuiuslibet attributi: rationem discriminis assignat: quia essentia qua essentia, includit omnia attributa: & quodlibet attributu, qui tale, includit essentiam: ergo ratione essentiæ quodlibet attributum, qui tale est, includit quodlibet aliud. At vero ratio vnius attributi non est ratio alterius: ergo si reduplicatio cadat supra propriam rationem attributi, propositio erit falsa, quia reddit hunc sensum; ratio vnius attributi est ratio alterius, quod falsum est.

140. Sed aliter mihi distinguendum videtur, vt omnes prædictæ prædicationses sint etiam cum nota reduplicationsis concordæ, modò reduplicatio non cadat supra explicitam rationem, qua vnumquodque attributum quasi specifica differentia distinguatur ab omni alio. Quia tunc sensus esset, quod ratio ipsa explicitè à nobis concepta, esset ratio alterius explicitè concepta, quod est falsum. Dixi: *Modo non cadat supra explicitam rationem;* quia cadere potest supra implicitam rationem, quæ est ipsa ratio diuini, ratione cuius quodlibet attributum non modò includit essentiam, sed reliqua etiam attributa. Vnde intellectus diuinus quæ diuinus, non solum est essentia, sed

etiam voluntas, & è conuerso. Etenim ratio diuini, cùm sit ratio illimitati simpliciter, analogicè & implicitè includit omnes perfectiones, atque adeò de qualibet perfectione ut diuinâ, cum omni reduplicationse affirmari potest quilibet alia perfectione diuina. Nego autem, eandem esse rationem de his propositionibus, in quibus prædicantur actus siue notionales, siue essentiales. Cuius discriminis ratio est: quia, ut Dialectici docent, verba adiectiva addita substantiis, appellant principium, à quo proximè fluunt, hoc est àplicat explicitum significatum prædicati, supra explicitum significatum subiecti: vnde reddit sensum formalem explicitum. Atque hoc ex impositione Sapientum. Falsum autem est, principium, ex quo proximè & explicitè est actus intelligendi, & significandi Verbum diuinum, esse voluntatem; & è contraria, principium ex quo proximè & explicitè est actus volendi, & spirandi Spiritum sanctum, esse intellectum. Eadem ratio est de his propositionibus: iustitia diuina miseretur: misericordia punit: & de actibus ipsis, quatenus de se mutuò prædicari possunt, ut puniri est misereri, & vice versa: nam ratione terminorum, quos essentialiter connotant, non potest unus de altero formaliter, & reduplicatiuè prædicari, sed tantum identicè.

141. Ex dictis deducitur, inter essentiam & attributa, & attributa ipsa inter se, non esse propriè inclusionem: cùm inclusio dicat distinctionem includentis ab inclusis: sed potius esse vnam simplicissimam formalitatem, quæ essentialiter est tota perfectione essendi, quæ ob summam sui fecunditatem & perfectionem apta est fundare diuersos conceptus formales, quorum unicuique responderet eadem simplicissima formalitas, explicitè secundum vnam rationem essendi, implicitè vero secundum totam plenitudinem essendi.

142. Ex quo nascitur, ut in Deo nulla sit concipienda compositio virtualis partium; quoniam hæc requirit perfectam præcisionem vnius ab alio; sed sola constitutio per modum impliciti & expliciti, ad eum modum, quo concipiuntur constitui summa genera, & ultimæ differentiæ. Substantia enim non constituitur ex ratione entis & perfectæ, tanquam ex partibus virtualibus, sed tanquam ex ratione implicita & explicita: quia nimirum quod explicitè dicit perfectas, implicitè importat ens. Vnde perfectas non addit rationem aliquam perfectè præcisam ab ente, sed maiorem dumtaxat explicacionem ipsius entis. Ita diuina attributa, non important rationem perfectè præcisam ab essentia, sed maiorem dumtaxat explicacionem ipsius essentie, quæ implicitè dicit omnia.

143. Quo fit, ut in nostra sententia nullam vim habeat illa argumentatio: Implicita aliqua duo sese mutuò includere essentialiter: quia quod essentialiter includitur

in alio, est minus includente: ergo repugnat vicissim includere in se illud, in quo ipsum essentialiter includitur: alioqui idem esset maius & minus scipso: maius ut includens, minus ut inclusum. Hæc enim tantum concludit de ijs, quæ perfectè præscindunt, ut quia animal perfectè præscindit à rationali, non potest illud essentialiter includere, aut vice versa; non autem de ijs, quæ non perfectè præscindunt, ut sunt omnes rationes analogæ, quarum quælibet secundum rationem explicitam distinguitur, secundum rationem vero implicitam includitur in alio: ut perfectas secundum rationem explicitam distinguitur ab ente, secundum rationem vero implicitam includitur in illo. Pari modo sapientia diuina, secundum explicitum conceptum sapientiæ, distinguitur à bonitate; secundum implicitum vero continetur in illa. Cuius ratio est: quia quando unum perfectè præscindit ab alio, nullo modo inesse obiectu con- tinet, aut continetur ab illo: atque adeò repugnat, ut perfectè præscindat, & nihilominus includat, vel includatur ab illo, à quo ipsum perfectè præscindit: quando vero non perfectè præscindit, excludit illud secundum esse explicitum, & simul includit illud secundum esse implicitum. Atque adeò non repugnat, hoc modo duo distingui secundum esse explicitum, & nihilominus mutuò se includere secundum esse implicitum.

SECTIO VIII.

An attributa diuina secundum rationes explicitas, quas præcise important, sint inæqualia inter se?

Granad.

144. **P**RIMA sententia Granadi, prima parte tractatu secundo, disput. 9. negantis. Probatur primò auctoritate Theologorum, Scotti in 1. distinct. 8. quæst. 4. §. ad quartum, Mayroni quæst. 5. §. his viss. difficultate quinta. Ochami ditt. 2. quæst. 1. littera R. Molinæ 1. parte quæst. 28. art. 2. disput. 4. Zumel quæst. 42. art. 1. quæst. 2. dubit. 1. Vasquez disput. 122. cap. 7. Suarez lib. 3. de Trinit. cap. 10. Secundò, Auctoritate Patrum. Augustini lib. 1. de Trinitate cap. 7. & lib. 8. initio, vbi docet in Deo non esse maius & minus, eiusdemque perfectionis esse unam personam atque aliam; nec minoris perfectionis esse unam, quam omnes tres simul: *Tanta, inquit, est aequalitas in ea Trinitate, ut non solum Pater non sit maior quam filius, sed nec Pater & Filius simul maius aliquid sint, quam Spiritus sanctus, aut singula quæque persona qualibet trium, minus aliquid sit, quam ipsa Trinitas.* Anselmi in Monologio cap. 16. *Idem, inquit, est quodlibet unum illorum, loquitur de diuinis attributis, quod omnia simul.*

Scotus.

Mayronus.

Ocham.

Molina.

Zumel.

Vasquez.

Suarez.

Augustin.

Anselmus.

145. Tertiò probatur ratione; potissima est; quia quodlibet attributum etiam secundum rationem explicitam consideratum, intrinsecè & essentialiter includit essentiam & reliqua omnia; igitur nequit, etiam secundum rationes explicitas, inter ea concipi inæqualitas. Consequentia patet: quia si quodlibet, etiam secundum rationem explicitam, includit reliqua, nequit etiam secundum rationem explicitam concipi diuersum à reliquis, ac proinde inæquale. Sequela probatur, quia diuersitas nequit fundari supra idem, cum idem & diuersum opponatur. Atquisi quodlibet attributum secundum rationem explicitam includit formaliter & essentialiter reliqua, etiam secundum rationem explicitam erit unum & idem cum reliquis: ergo neque secundum rationem explicitam poterit esse diuersum, atque adeò inæquale ceteris. Confirmatur, quia ex opposita sententia sequetur aliqua realis inæqualitas inter diuinas personas: nam inter diuinas personas una est realiter improducta, reliqua vero productæ; duæ productentes, tertia non productiva: atqui perfectior est persona improducta, quam producta, & producens, quam non productiva.

146. Secunda sententia Durandi in primo dist. 36. q. 4. in fine, Gillij lib. 2. tract. 2. cap. 9. num. 7. affirmantium. Neque hic auctor sibi contradicit tract. 5. cap. 7. n. 5. vbi tantum negat cum Augustino inter diuina attributa intercedere inæqualitatem secundum se, non autem, ut substantia conceptibus nostris explicitis. Hæc sententia à fortiori sequitur ex eorum Patrum doctrina, qui explicantes locum illum Ioan. 14. *Pater maior me est.* docent Patrem maiorem esse filio, etiam secundum diuinitatem, ratione principij & originis, quos multos refert Toletus in citatum caput Ioannis, Annotatione 27. & Maldonatus ibidem. Secundò sequitur ex opinione eorum, qui dicunt non omnia attributa recipi constitutere essentiam Dei, quia non omnia attributa sunt aequalis nobilitatis & perfectionis: eò quod aliqua pertinent ad gradum intellectuum; in quo Dei essentiam formaliter constituant: alia sunt extra essentiam gradus intellectui, cumque consequuntur ut proprietates. Tertiò à fortiori sequitur ex eorum opinione, qui hæc ipsa attributa suæpè naturæ distinguunt in Deo.

Durandus.
Gillius.

Augustin.

Ioan. 14.

Toletus.

Maldonatus.

147. Pro controversiæ explicatione notandum, diuina attributa secundum rationes, quas explicitè important, considerari posse dupliciter, uno modo prout tales rationes existunt in Deo; alio modo prout substantia conceptibus nostris: atque hoc etiam dupliciter: Primò, prout tales rationes concipiuntur à nobis per analogiam ad consimiles perfectiones creatas: Secundò, prout concipiuntur secundum se, abstrahendo à perfectionibus creatis; & hoc vel considerando illas adæquatè secundum utramque perfectionem, explicitam & implicitam, quam important; vel inadæquatè secundum

cundum solam perfectionem explicitam.
Hoc posito,

148. Dico 1. Attributa diuina secundum explicitas rationes, quas important, ut in Deo existentes, nullam dicunt inaequalitatem. Fundamentum est: quoniam ea ipsa explicita ratio sapientiae, exempli gratia, in Deo non est tantum sapientia, sed bonitas, iustitia, omnipotentia, & Deus ipse: ergo, ut in Deo existens, nullam importat inaequalitatem. Antecedens constat ex dictis. Consequentia probatur: quia omnis inaequalitas fundari debet in aliqua diversitate; & omnis diversitas in aliqua distinctione. Sed una ratio explicita in Deo, non est diversa & distincta ab alia, sed una indubibilis formalitas; igitur nulla poterit esse inaequalitas. Neque ad hoc, ut una perfectio in Deo existens dici possit diversa & inaequalis alteri, sufficit inter eas virtualis distinctio, quia sicut hęc virtualis distinctio nullam ponit in Deo actualem distinctionem, sed tantum fundamentalem, fundatum nimirum causandi diuersos conceptus in intellectu creato; ita nullam ponit in Deo actualem inaequalitatem, sed ad summum fundatum, causandi inaequales conceptus in intellectu creato, de quo mox. Confirmatur, quia in tantum una ratio attributalis potest esse inaequalis alteri, in quantum una aliquo modo non est alia, cum nihil possit esse inaequale sibi ipsi: nulla autem ratio attributalis, ut in Deo existens, est aliquo modo diversa ab alia: ergo.

149. Dico 2. Eadem attributa considerata formaliter per analogiam ad perfectiones creatas, sunt inaequalia inter se. Fundamentum est: quia ut sic obiciuntur nobis cum modo, quo tales perfectiones sunt in creaturis: sed tales perfectiones in creaturis sunt inaequales: ergo.

150. Dico 3. Attributa diuina adaequatè à nobis concepta, secundum rationes explicitas & implicitas, quas, ut diuina, essentialiter important, non sunt inaequalia. Fundamentum est: quia, ut sic, se mutuò includunt: igitur non possunt esse inaequalia. Consequentia constat: quia inaequale dicit aliquid, quod non dicit illud, cui est inaequale: sed quae se mutuò includunt, neutrum dicit aliquid, quod non dicat alterutrum. Maior patet: quia si quidquid dicit unum, dicit & alterum, non poterit inter illa concipi inaequalitas, sed potius summa æqualitas. Minor declaratur: nam quae se mutuò includunt, tota perfectio utriusque includitur in alterutro: atque adeo nihil perfectio est in uno, quod non includatur in altero.

151. Dico 4. Attributa diuina considerata secundum rationes explicitas inadæquatè, nempe secundum præcisas rationes explicitas, quas tantum explicitè important, non consideratis rationibus, quas unumquodque attributum in ipsa ratione expli-

cita implicitè importat, non repugnat, ea esse inaequalia: absolute tamen dicenda sunt æqualia.

152. Prior pars assertionis probatur; quia secundum hanc considerationem, explicita perfectio vnius non est explicita perfectio alterius: atque explicita perfectio vnius attributi potest esse melior & nobilior, quam explicita perfectio alterius: ergo secundum hanc considerationem non repugnat: attributa diuina esse inaequalia. Maior patet: quia considerata sapientia secundum præcisam rationem sapientiae, quam tantum explicitè importat attributum sapientiae, non est ipsa explicita ratio bonitatis, quam explicitè importat attributum bonitatis: alioqui nulla foret rationis distinctio inter explicitam rationem vnius, & explicitam rationem alterius: unde posset explicita ratio vnius prædicari de explicita ratione alterius, dicendo: explicita ratio sapientiae est explicita ratio bonitatis, quod falso est, & contra omnes Theologos. Minorem ostendo: nam illa perfectio secundum explicitum conceptum est melior & nobilior, quæ consequitur nobiliorum gradum entis. Vnde illa attributa, quæ in Deo vel consequuntur, vel constituant gradum intellectuum, sunt secundum explicitam rationem nobiliora & perfectiora, quam quæ consequuntur, vel constituant gradum solius entis. Et eorum quæ consequuntur gradum entis, perfectiora sunt productiva non productiis. Quæ vero consequuntur gradum intellectuum, ea concipiuntur nobiliora, quæ immediatius & proximiùs consequuntur ipsum gradum intellectuum.

153. Ex his constat, attributa intellectus, voluntatis, sapientiae, virtutis, secundum explicitas rationes concipi perfectiora, quam attributa Immenitatis, & omnipotentiae: quia priora consequuntur gradum intellectuum; posteriora vero gradum entis: & inter priora, attributum intellectus & sapientiae concipi perfectius, quam attributum voluntatis & virtutis, quia immediatius consequitur ipsum gradum intellectuum. Virtus enim consequitur gradum intellectuum mediante voluntate, voluntas medio intellectu; sapientia autem medio intellectu, intellectus vero seipso nullo alio medio attributo, vel ratione virtualiter distincta. Inter posteriora autem omnipotentia secundum conceptum explicitum concipiatur perfectior, quam Immenitatis: quia illa est productiva, non autem hæc. Confirmatus: nam is ordo dignitatis concipiendus est inter explicitas rationes attributorum, qui foret, si illa à parte rei distinguerentur: atque si illa à parte rei distinguerentur talis foret ordo, qualis à nobis est assignatus: ergo hic ipse concipiendus est inter explicitas rationes eorum. Maior constat: quia distinctio rationis concipiatur per analogiam ad distinctionem

distinctionem realem, quia quidquid in aliquo genere est secundum quid, concipi debet per ordinem & analogiam ad id, quod in eodem genere est tale simpliciter. Ergo is ordo dignitatis concipiendus est inter explicitas rationes attributorum, qui foret, si illa realiter distinguerentur. Minor etiam patet: nam attributa, concipiuntur ut perfectiones, vel consequentes, vel constituentes naturam diuinam: igitur ea concienda sunt perfectiora, quae perfectiorem gradum naturae consequuntur, vel constituant.

154. Posterior pars assertionis constat: quoniam ea dicenda sunt talia simpliciter, quae ex se sunt talia: atqui diuina attributa non sunt ex se inæqualia, neque ut sunt subjecti in Deo, neque ut sunt objecti adæquatae in nostris conceptibus, sed tantum ut substantia inæqualia conceptibus nostris: ergo non sunt dicenda simpliciter inæqualia, sed æqualia, immo eadem: quia hoc habent de se & intrinsecè; illud ex intrinseca & inadæquata conceptione nostri intellectus.

155. Confirmatur: quia quod alicui competit essentialiter & ex natura sua, competit simpliciter; quod autem competit ex inadæquata consideratione intellectus, competit extrinsecè & secundum quid: sed diuinis attributis essentialiter, & ex intrinseca natura ipsorum, competit æqualitas & identitas, ex inadæquata verò consideratione intellectus, inæqualitas; ergo illa competit simpliciter, hæc secundum quid. Vnde ex illa, non ex hac debent simpliciter denominari æqualia & eadem.

156. Obiectio. Perfectiones attributales explicitæ eadem sunt in Deo, quæ in nostris conceptibus; ergo si, ut substantia nostris conceptibus, sunt inæqualia, etiam ut sunt in Deo, erunt inæqualia. Antecedens constat, alioqui conceptus nostri essent falsi, quia non conformarentur rebus ipsis. Consequentia verò probatur; nam etenim illæ, ut substantia nostris conceptibus, sunt inæqualia, quatenus habent rationes explicitas inæqualia: ergo si eadem rationes explicitæ sunt in Deo formaliter, etiam in Deo attributa erunt inæqualia. Nec obstat, quod in Deo rationes explicitæ attributorum identificantur cum essentia, nā etiam relationes identificantur cum essentia, & tamen non tollitur, quin mutuo opponantur. igitur possunt rationes explicitæ attributorum identificari cum essentia, & nihilominus inæqualia esse inter se.

157. Resp. Distinguendo antecedens: sunt eadem adæquatae, & nego; inadæquatae, & concedo. Etenim Sapientia diuina sub nostro explicito conceptu reluet tantum secundum perfectionem sapientiae, quæ est ratio inadæquata ipsi sapientiae Diuina; in Deo autem est secundum omnes rationes, quas essentialiter includit: & quia hæc inæqualitas conuenit diuinis attributis, in quantum aliquo modo inuicem distinguuntur: nequit enim idem esse inæquale sibi ipsis: cum in Deo nullam habeant actualem distinctionem,

nem, sed omnia sint unum, nullam habent inæqualitatem, nisi virtualem in ordine ad nostros conceptus, inadæquatae concipientes & distinguentes unum ab alio. Ad probationem antecedentis, ad hoc ut conceptus nostri non sint falsi, sat est, ut non exprimant diuenum ab eo, quod in Deo est, etiamsi non exprimant totum id, quod in Deo est. Ad probationem verò consequentiae dicō, etenim attributa diuina, ut substantia nostris conceptibus, esse inæqualia, quatenus exprimuntur secundum rationes explicitas, aliquo modo distinguatas ab implicitis, quo pacto non existunt in Deo; nec est eadem ratio de diuinis relationibus: quia licet illæ identificantur cum essentia, non tamen identificantur inter se: atque adeò possunt inter se inuicem opponi, propter realem distinctionem, quam inter se cum perfecta identitate essentiae mutuò ferunt. At verò attributa nullam habent in Deo actualem distinctionem, neque cum essentia, neque inter se; ac proinde nullam fundare possunt inæqualitatem, sed sumimam identitatem. Sicut neque relationes cum essentia, cum qua perfectè identificantur, fundare possunt aliquam oppositionem, aut inæqualitatem.

158. Ex his patet ad arguments primæ sententiae. Ad primum & secundum dico, Scholasticos & Patres tantum loqui de diuinis attributis, vel ut sunt in Deo, vel ut concipiuntur à nobis adæquatae, secundum utrasque rationes explicitas & implicitas. Tertium solùm probat, non posse diuina attributa à nobis concipi inæqualia, ut adæquatae concepta, non autem ut inadæquatae considerata, secundum solas perfectiones explicitas, secundum quas etiamsi essentialiter implicitè includant omnia, adhuc tamen possunt inuicem comparari secundum solas rationes explicitas. In quo sensu neque ab aduersarijs negari potest, diuina attributa concipi posse ut inæqualia: qui non negant, si hoc modo concipientur, concipi ut inæqualia, sed tantum negant, hoc modo concipi posse, quin semper concipientur cum implicita inclusione omnium. Sed esto hoc verum sit, adhuc comparatio fieri potest inter solas rationes explicitas, & non implicitas.

159. Ad Confirmationem, nego ex hac doctrina ullam sequi inæqualitatem diuinorum personarum in re ipsa: cùm in diuinis non sit maior perfectio, habere naturam à se, quam habere communicatam ab alio; quia cum eadem prorsus necessitate & perfectio est in omnibus. Neque quod una sit producta, est perfectior alia, quæ producta non est: quia hoc non oritur ex defectu virtutis, sed termini producibilis, de quo in materia de Trinitate.

Ad Patres
et Scholasticos.

SECTIO IX.

Quot, quæ, & quo ordine sint
Deo attributa conce-
denda?

160. **E**X dictis constat, non quamlibet Dei perfectionem esse attributum, sed eam dumtaxat, quæ per modum formæ adiacentis de Deo absolutè ac necessariò prædicatur; quæque naturali lumine à nobis cognoscibilis est. Vnde ab attributi notione primò excluduntur ea, quæ in Deo concipiuntur per modum gradus substantialis naturam constituentis, cuiusmodi sunt ens, substantia, spiritus, vita, intellectualitas, actus purus, essentia, existentia, subsistentia, quæ à nobis concipiuntur ut rationes quædam constituentes naturam. 2. Excluduntur perfectiones relatiæ; quia eæ nec naturali lumine cognosci possunt, nec prædicantur per modum formæ adiacentis, sed constituentis personas ipsas. 3. Actus liberi, & prædicata, quæ Deo conueniunt in tempore ex aliqua libera actione ad extrinsecum. Prioris generis sunt libera decreta Dei, quæ, licet æterna sint, tamen potuerunt in Deo non esse: Posterioris generis sunt creatio, conseruatio, gubernatio, incarnationis, à quibus in tempore Deus, denominatur Creator, Conseruator, Gubernator, Incarnatus. Hæc enim omnia à propria notione attributi excluduntur, quia non necessariò, sed liberè Deo conueniunt. His pro attributi notione adnotatis,

161. **D**ICO 1. Attributa Dei sunt finita extensiæ, infinita verò intensiæ. Est omnium fere Theologorum, contra aliquos Nominales. Fundamentum prioris assertionis est; quoniam attributa sunt perfectiones diuinæ, specie quædiuersæ; eæ autem non sunt nisi finitæ; ergo. Maior constat, quia non quamlibet perfectione in Deo conceptibilis constituit rationem attributi, sed quæ peculiari modo naturam diuinam nobis explicat: sunt enim attributa rationes quædam explicantes & declarantes naturam diuinam. Minor probatur; quoniam duplex perfectione attributalis potest à nobis in Deo concipi; vna positiva, quæ aliquid de Deo affirmetur; altera negativa, quæ aliqua imperfectione ab eodem removetur. Vtraque autem est finita: tum prior, quia vel illa est communis cum perfectionibus creatis, & sicut hæc finitæ sunt, ita & quæ cum his Deo communes sunt: vel est propria Dei, & quoniam hæc non colligitur, nisi ex perfectionibus creatis, ex quibus non colligimus, nisi finitas perfectiones extensiæ, specie quædiuersæ, idèo etiam hæc in Deo finitæ sunt. Tum posterior; quia non quamlibet remotio imperfectionis constituit attri-

butum negatiuum, sed quæ specialem aliquam Dei perfectionem designat: istæ autem finitæ sunt; ergo.

162. Fundamentum posterioris assertionis est, quia quamlibet perfectio, quæ in Deo est, est iuxta conditionem & exigentiam naturæ diuinæ, quæ cum sit illimitata in tota latitudine entis, quamlibet perfectionem exigit illimitatam & infinitam intensiæ.

163. Hinc constat, cur non omnia predicata, quæ in Deo excogitari possunt, habeant rationem attributi: alioqui sub uno attributo scientia, vel potentia, plura possunt predicata realia, per ordinem ad varia obiecta & terminos, à nobis distingui; cum tamen non singula predicata habeant rationem perfecti atque completi attributi, sed sint quasi partiales formalitates eiusdem attributi. Ratio igitur est, quia nimis etiam tantum habent rationem attributi, quæ conueniunt sub una ratione, & modo quasi generico tendendi ad obiectum vel terminum. Vnde licet plures in Deo scientias distinguamus, per ordinem ad varia obiecta: quia tamen omnes conueniunt sub una generica ratione, & modo tendendi ad obiectum, per expressionem illius intra ipsam potentiam cognoscens, vnum non plura scientiae attributa in Deo ponimus.

164. **D**ICO 2. Attributa alia sunt positiva, alia negativa: Vtraque aliquam denotant perfectionem in Deo. Divisio est omnium Scholasticorum, & colligitur ex Patribus, qui sæpe docent, melius à nobis Deum cognosci per negationem, quam per affirmationem; ed quod evidenter cognoscere possumus quid Deus non sit, quam quid Deus sit. Fundamentum divisionis est, quia Deus concipi potest, vel secundum perfectiones, quas in se includit, vel secundum imperfectiones, quas à se excludit. Primo modo conceptus fundat attributa positiva; secundo modo negativa; ergo. Quod autem vtraque attributa aliquam in Deo perfectionem connotent, probatur: quia non solum perfectione Dei est, omnem omnino perfectionem in se claudere, sed omnem omnino imperfectionem à se excludere; igitur non solum attributa positiva, sed etiam negativa aliquam in Deo perfectionem connotant.

165. **D**ICO 3. Inter attributa diuina nullus est ordo actualis: est tamen ordo virtualis. Prior pars assertionis constat, quia vbi nulla est distinctio realis, nullus potest esse ordo actualis; inter attributa diuina nulla est distinctio realis; ergo nullus ordo actualis. Minor cum consequentia elucet. Maior patet; quoniam ordo realis actualis, concipi non potest, nisi inter distincta realia, cum eiusdem ad se ipsum nequeat esse ordo & respectus realis.

166. Posterior assertionis pars probatur; nam idem fundamentum quod probat; in

Deo

Deo dari distinctionem virtualem, probat etiam dari inter distincta virtualiter, ordinem virtualem. Etenim fundamentum distinctionis virtualis inter diuina attributa, est ipsa eminentia diuinæ naturæ æquipollentis multis perfectionibus a tu distinctis: eadem autem eminentia diuinæ naturæ, æquipoller ordini actuali, intercedenti inter actu distincta; ergo idem fundamentum, quod in Deo probat distinctionem virtualem, probat etiam ordinem virtualem. Minorem ostendo: nam qua ratione diuina natura ob eminentiam suæ perfectionis æquipoller potentiaæ actiæ, intellectiæ, voluntuæ, &c. actu distinctis in creaturis: cùdem ratione æquipoller ordini actuali, inter huiusmodi perfectiones intercedenti; cùm non sit maior ratio, cur potius æquipolleat vni, quam alteri rationi. Confirmatur: nam Deus ob eminentiam suæ naturæ æquipoller cuiuscumque perfectioni creatæ: sed actualis ordo inter perfectiones creatas est aliqua perfectio: ergo illi æquipoller Deus. Vnde is ordo virtualis concipiendus est inter perfectiones in creatas, qui realiter intercedit inter perfectiones creatas, & qui foret, si eadem attributa actu in Deo distinguenterentur. Quorum ratio est, quia omnis ordo virtualis fundari debet in actuali, sicut omnis distinctio virtualis in distinctione actuali; quia, ut sèpè dictum est, omne quod est secundum quid in aliquo genere, fundari debet in eo, quod est simpliciter in eodem genere.

167. Ex dictis deducitur primò, ut priora concipienda esse attributa, quæ immediate essentiam consequuntur secundum rationem communem & indeterminatam, quam quæ

essentiam consequuntur secundum rationem particularem & determinatam, ut priora sunt vnitas, veritas, bonitas, immensitas, omnipotentia, quam intellectus, sapientia, idea, ars, voluntas, misericordia, iustitia, & reliquæ virtutes mōrales: quoniam illa essentiam consequuntur secundum rationem entis, quæ est ratio communis, & indeterminata: hec verò essentiam consequuntur secundum rationem substantiæ intellectualis, quæ est ratio specifica & determinata. Et inter prima quinque, priora sunt vnitas, veritas, bonitas, quæ consequuntur rationem entis, analogiè communis Deo & creaturis, quam postrema duo immensitas, & omnipotentia, quæ consequuntur rationem entis infiniti & increati. Inter postrema verò, quæ pertinent ad intellectum, sunt ut priora concipienda, quam quæ pertinent ad voluntatem. Propotionali modo Theologandum est de reliquis attributis, tam affirmatiuis, quam negatiuis.

168. Deducitur 2. Hanc virtualem distinctionem inter diuina attributa, esse sufficiemt ad omnes demonstrationes propter *Quid*, quæ de Deo fiunt. Quoniam ad demonstrationem propter *Quid*, non est necesse, ut medium, quod in præmissis assumitur, sit actualis causa conclusionis, quæ per syllogisticam formam ex præmissis deducitur, sed sufficit, si sit tantum causa seu ratio virtualis: quia cùm demonstratio fiat ad manifestandam aliquam veritatem intellectui, quam antea non cognoscet, & sola causa seu ratio virtualis satis sit ad nouam veritatem intellectui manifestandam, eadem ipsa satis erit ad demonstrationem.

DISPUTATIO IV.

De Vnitate Dei.

SECTIO VNICA.

An euidentis sit, Deum esse vnum?

Aureolus.

Perst disputationem de attributis in communi, disputandum est de attributis in particulari, & primò de vnitate, quæ est prima entis proprietas, nullam presupponens, & ab omnibus præsupposita. Est enim indiuisio entis in se, ad quam consequitur diuisio à quocunque alio: quam supponunt Veritas & Bonitas: quorum illa est conformitas rei ad intellectum, sive ad principia, quibus vnaquæque res intrinsecè petit constare, ut cum Aureolo in Metaphysicis docui: hæc autem vel dicit integratatem rei, si sit absolute; vel conformitatem ad appetitum, si sit respectiva: Vtraque autem præsupponit indiuisionem entis in se.

1. Ratio dubitandi est duplex, prima, quia multi ex Ethniciis existimarentur, plures esse Deos: ergo euidentis non est, Deum esse vnum. Secunda, quia sicut natura diuina subsistere potest in tribus personis distinctis, ita existere posset in tribus indiuisiis distinctis. His tamen non obstantibus,

2. Communis sententia Patrum & Scholasticorum est vnitatem Dei nō minùs, quam eius existentiam, euidenter demonstrari. Prima & potissima ratio demonstrationis desumitur ab ente per essentiam, hoc pacto: Euidentis est, Deum esse ens per essentiam: atqui euidentis est, ens per essentiam non posse multiplicari;